

Bioforsk Rapport

Bioforsk Report
Vol.8 Nr.174 2013

Hest i opplevelsesbasert reiseliv

Potensiale for økt bruk av nordlandshest/lyngshest til turridding i Nord-Norge

Liv Jorunn Hind, Lise Aanensen og Grete H.M. Jørgensen

Bioforsk Nord Tjøtta

Hovedkontor/Head office
Frederik A. Dahls vei 20
N-1432 Ås
Tel.: (+47) 40 60 41 00
post@bioforsk.no

Bioforsk Nord
Tjøtta
8860 Tjøtta
Tel.: (+47) 40 60 41 00
tjotta@bioforsk.no

Tittel/Title:

Hest i opplevelsesbasert reiseliv. Potensiale for økt bruk av nordlandshest/lyngshest til turridding i Nord-Norge.

Forfatter(e)/Author(s):

Liv Jorunn Hind, Lise Aanensen og Grete H.M. Jørgensen

<i>Dato/Date:</i> 10.03.2014	<i>Tilgjengelighet/Availability:</i> Åpen	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 420215/420208	<i>Saksnr./Archive No.:</i>
<i>Rapport nr./Report No.:</i> 8(174) 2013	<i>ISBN-nr./ISBN-no:</i> 978-82-17-01186-6	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 46	<i>Antall vedlegg/Number of appendices:</i> 2

Oppdragsgiver/Employer:

VRI Nordland
Fylkesmannen i Nordland og Fylkesmannen i Troms

Kontaktperson/Contact person:

Liv Jorunn Hind, liv.jorunn.hind@bioforsk.no

Stikkord/Keywords:

Hesteturisme, nordlandshest/lyngshest, opplevelsesbasert reiseliv
Horse tourism, native breeds, active countryside tourism

Fagområde/Field of work:

Arktisk landbruk og utmark
Arctic Agriculture and Land Use

Sammendrag:

Populasjonsstørrelsen for nordlandshest/lyngshest er kritisk. Vi har sammenstilt resultater fra tre prosjekter med intensjon om å undersøke potensialet for rasen innen turridningsvirksomhet i Nord-Norge.

Summary:

The population of the Nordland/Lyngen horse is critical. We have put together the results from three projects with the intention to look into the potential of the Nordland/Lyngen horse within active countryside tourism in Northern Norway.

Godkjent / Approved

Håkon Sund, avdelingsleder

Prosjektleder / Project leader

Grete H.M. Jørgensen

Forord

Rapporten er en sammenstilling av resultater fra tre prosjekter som tar for seg bruk av hest i opplevelsesbasert reiseliv.

Prosjekt 1: Riding Native Nordic Breeds, nordlandshest/lyngshest

Høgskulen for Landbruk og Bygdeutvikling (HLB) fikk i 2011 innvilget et prosjekt kalt *Riding Native Nordic Breeds*, finansiert av NORA (Nordic Atlantic Cooperation). Dette er et internasjonalt samarbeidsprosjekt med deltagere fra Norge, Island og Færøyene. Det har en målsetting om nettverksbygging og erfaringsutveksling innen bruk av nasjonale hesteraser i reiselivet. Bioforsk Nord Tjøtta fikk ansvaret for et delprosjekt finansiert av Fylkesmannen i Nordland og Fylkesmannen i Troms. Fokus for delprosjektet var bruk av nordlandshest/lyngshest, den eneste gjenværende nordnorske hesterasen. Tilknyttede bedrifter var Lyngshestlandet i Troms og Stall Holand utenfor Bodø.

Prosjekt 2: Nordlandshest/lyngshest og hesteturisme i Nordland

Dette toårige forprosjektet ble finansiert gjennom ordningen Virkemidler for regional utvikling og innovasjon (VRI) i Nordland, organisert under satsingsområdet «Opplevelsesbasert reiseliv». Prosjektet hadde som mål å kartlegge hvordan det kunne legges til rette for reiseliv med hest i vår region, særlig ved bruk av norske hesteraser fremfor importerte raser. Forprosjektet fokuserte på samspill mellom næringsaktører (bedrifter) og offentlige virkemiddelaktører. Bioforsk Nord Tjøtta ledet prosjektet og samarbeidsinstitusjoner var Nordlandsforskning og Nord Norsk Hestesenter.

Prosjekt 3: Feltreise Island

Liv Jorunn Hind gjennomførte en feltreise til Island hvor hensikten var å lære om bruk av nasjonale hesteraser i reiselivet; markedsføring, holdninger og gjennomføring. Likhetene mellom nordlandshest/lyngshesten og islandshesten gjorde dette til en svært relevant komparativ studie. Reisen ble gjennomført i november 2013 og fokuserte på mulighetene innen vinterturisme.

Vi vil takke alle våre informanter, både i Norge og på Island, som har bidratt med erfaringer og kunnskap rundt bruk av hest generelt og nasjonale raser spesielt i opplevelsesbasert reiseliv.

Vi vil også gjerne takke Birgit D. Nielsen ved Nord Norsk Hestesenter for verdifull informasjon både i gjennomføringen av prosjekter og i rapportskrivingsfasen.

Innhold

Forord.....	4
Innhold.....	5
Sammendrag	6
1. Innledning	7
2. Datainnsamling	9
2.1 Nettverksbygging og formidling	9
2.2 Spørreundersøkelse	9
2.3 Case-studie	9
2.4 Feltreise Island	9
3. Nettverksbygging og formidling	11
3.1 Prosjektmøte i Nordfjordeid, mars 2012	11
3.2 Åpent møte i Mosjøen, juni 2012	12
3.5 Internasjonal konferanse i Leeds, januar 2013	13
3.6 Lunsj-til-lunsj seminar i Nordkjosbotn, mars 2013	14
3.7 Nyhetssaker og publisering	16
4. Resultater	17
4.1 Spørreundersøkelse - Hesteturisme i Nord-Norge	17
4.1.1 Respondentene	17
4.1.2 Hest i reiselivet	17
4.1.3 Aktører med etablert aktivitet innen hesteturisme	20
4.1.4 Tilbydere av opplevelsesturisme uten egne hester	24
4.1.5 Hesteeiere med ønske om å utvikle hesteturisme	25
4.2 Case studie - Bruk av hest i vinterturisme	27
4.2.1 Tilbud og etterspørsel	28
4.2.2 Vinterkulda byr på utfordringer	28
4.2.3 Eksotisk vinterlandskap byr på muligheter	29
4.3 Feltreise Island - islendingene er best i klassen	30
4.3.1 Hesteturisme på Island	30
4.3.2 Behovsrettet forskning	32
4.3.3 Markedsføring og produktutvikling	33
4.3.4 Dyrevelferd	35
5. Diskusjon	38
5.1 Erfaringer fra norsk hesteturisme	38
5.2 Vinterturisme	41
5.3 Anbefalinger fra Island	42
5.4 Videre arbeid og nye prosjekter	44
5.5 Konklusjon	44
6. Referanser.....	46
7. Vedlegg	47
Oversikt over nordlandshest/lyngshester som er avbildet i rapporten	1
Spørreskjema - Nordnorsk hest i nordnorsk natur	2

Sammendrag

De tre norske hesterasene; nordlandshest/lyngshest, fjordhest og dølahest, er alle gamle raser med en spesiell kulturell verdi. Rasene sliter imidlertid med å opprettholde en effektiv populasjonsstørrelse. Dette er spesielt kritisk for nordlandshest/lyngshest som i 2013 kun hadde 69 registrerte føll. Nordlandshest/lyngshest er en allsidig rase og brukes i dag i de fleste ride- og kjøredisipliner.

Formålet med våre tre prosjekter var å undersøke potensialet til nordlandshest/lyngshest innen turriddingsvirksomhet og reiseliv i Nord-Norge. Den metodiske datainnsamlingen bestod av spørreundersøkelse, case-studie, feltreise, samt nettverksbygging og kunnskapsdeling med ulike interessefeller.

Den web-baserte spørreundersøkelsen fokuserte på muligheter og utfordringer ved hestebasert reiseliv i Nord-Norge. Det kom inn 23 besvarelser fordelt på tre grupperinger av interessenter innen hest, reiseliv og reiseliv med hest. I følge respondentene anses nordlandshest/lyngshest som godt egnet til reiseliv på grunn av lynne og bruksegenskaper. Den beskrives som en hardfør rase som er godt tilpasset et nordnorsk klima. Den har et godt lynne og en størrelse som passer for barn og uerfarne ryttere, samtidig som den er sterk nok til å bære en voksen rytter. Rasen har en geografisk og kulturell tilhørighet til Nord-Norge som gjør den til et ekte og unikt kulturinnslag. Noen av motforestillingene mot rasen er at den av enkelte blir sett på som for liten og noe egenrådig. Når det kommer til selve implementeringen av hest i reiselivet, har bedriftene møtt på noen utfordringer. Manglende markedsføring og tilrettelegging er trolig en viktig faktor til den begrensede bruken av hest innen reiseliv. Rideturer er populære turistaktiviteter utenlands, så Norge har noe å lære innen både markedsføring, tilrettelegging og produktutvikling.

Case-studien ble basert på tre bedrifters erfaringer med bruk av nordlandshest/lyngshest og islandshest innen vinterbasert reiselivsaktivitet. Det ble stilt standardiserte spørsmål om vintertilbudet, om etterspørselen etter vinteraktiviteter, hvordan disse aktivitetene markedsføres, og hvilke muligheter og utfordringer man ser ved et vintertilbud med hest. Reiselivsaktiviteter om vinteren er spesielt egnet for en nordnorsk hest i et nordnorsk landskap. Det faktiske tilbudet og etterspørselen er imidlertid svært begrenset i dag, hovedsakelig på grunn av utfordrende vær- og føreforhold.

Under feltreisen til Island ble markedsføring, gjennomføring og dyrevelferd ved bruk av hester i reiseliv undersøkt for sammenligning med norske forhold. Det er mange likheter, både med hensyn til værforhold og hestrase. Likevel er hesteturisme mye større og bedre organisert på Island sammenlignet med Norge. Intervju med fagfolk på Island resulterte i noen anbefalinger relatert til norsk reiseliv og bevaring av nordlandshest/lyngshest. En hovedanbefaling var å finne signaturaktiviteten til nordlandshest/lyngshest og målrettet markedsføre denne.

Vi har konkludert med at det er stor entusiasme for nordlandshest/lyngshest og dens framtid. Jobben videre er å sørge for at kunnskap om denne unike rasen sprer seg til et bredere publikum, både nasjonalt og internasjonalt.

1. Innledning

I Norge har vi i dag fire nasjonale hesteraser: nordlandshest/lyngshest, fjordhest, dølahest og norsk kaldblodstraver. De tre førstnevnte rasene er særnorske raser av gammel opprinnelse med en spesiell kulturell verdi, mens kaldblodstraveren er en videreutvikling av dølahesten avlet for travprestasjoner. De tre gamle rasene sliter med å opprettholde en effektiv populasjonsstørrelse og antall fødte føll per år er kritisk lavt.

Nordlandshest/lyngshest hadde kun 77 registrerte føll i 2009. For dølahest var det tilsvarende tallet 179, og for fjordhest 177 (Handlingsplan for nasjonale hesteraser, 2011-2020). For å opprettholde genetisk mangfold og hindre innavlsutvikling i rasene, anbefales en rekruttering av nye føll på minimum 200 individer per år (Fjordingby-Olsen, 2011). I 2013 ble kun 109 nordlandshest/lyngshest hopper, 195 fjordinghopper og 225 dølahopper sluppet sammen med registrerte hingster (www.nhest.no/bedekningslister). Ikke alle bedekninger resulterte i levendefødte føll og foreløpige tall viser at det ble født 69 nordlandshest/lyngshest føll, 119 fjordhestføll og 150 dølahestføll i 2013 (oversikt Norsk Hestesenter).

Den første, kjente og dokumenterte utstilling hvor rasen nordlandshest/lyngshest ble stilt, var i 1898 på Lyngseidet i Troms. På 1930 tallet ble det satt i gang organisert avl av rasen. Da var populasjonen lokalisert til de nordligste fylkene med hovedtyngde langs Lyngenfjorden i Troms. På grunn av krigen og mekaniseringen i jordbruket, gikk rasen sterkt tilbake. På 60-tallet var den fortsatt utrydningstruet (Vatne, 2006). Rasen er ikke lenger ansett som utdøende, men på grunn av begrenset genmateriale og et ønske om å bevare rasens særpreg uten innkryssing av andre raser, kreves strukturert og målbevisst avlsarbeid for å oppnå avlsframgang. I dag er nordlandshest/lyngshest inkludert på FAOs liste over utrydningstruede raser med status «utrydningstruet - vedlikeholdt» (FAO, 2000).

Nordlandshest/lyngshest har en mankehøyde mellom 125 og 145 cm, den er allsidig og sterk nok til å bære en voksen rytter. Rasen har i tillegg et rolig og stabilt lynne som gjør at den egner seg til barn og ungdom, og brukes i alle de vanlige disiplinene innenfor ridning og kjøring samt til turridding og kløving (Avlsplan for nordlandshest/lyngshest, 2011). Den er spesielt godt egnet til bruk i terrenget hvor den overgår de fleste raser når det gjelder å være stø på foten og ha god arbeidsvilje og styrke. Den setter god vinterpels, trenger lite kraftfôrtilskudd og er dermed godt tilpasset vær, vind og ressursgrunnlaget i vår region. Dette gjør det enklere og mer bærekraftig å holde nordlandshest/lyngshest sammenlignet med andre, foredlede hesteraser. Nordlandshest/lyngshest har i tillegg små, sterke hover som trolig medfører mindre belastning på stier og veier i naturen sammenlignet med større og tyngre raser.

De nasjonale rasene møter stor konkurranse fra importerte hesteraser med spesialiserte bruksområder og høyere verdi i markedet. Oppdrettere av nasjonale raser begrenser ofte antall bedekninger siden de opplever å ikke få solgt føll/unghest. Markedet etterspør voksne, bruksferdige hester (Handlingsplan for nasjonale hesteraser, 2011-2020), men få har kapasitet til å trene og utdanne individer, samt prøve dem i konkurranser før salg. Videre er det vanskelig å få verdsatt alt arbeidet når hestene skal selges. Markedsprisene er lave og presses ytterligere av det faktum at enkelte hester gis bort.

Nordlandshest/lyngshest er en del av kulturarven tilknyttet Nordland og Troms fylke (Vatne, 2006), og regionen har en unik mulighet til å markedsføre rasen som en særegen merkevare i turridding spesielt, men også andre opplevelsesbaserte aktiviteter. Det å sitte på en hest og komme høyere i terrenget gir for mange en helt ny dimensjon av naturopplevelsen. Framkommelighet i ulendt terreng, deltagelse på lengre turer, samt klatring opp til utkikkspunkt, kan ved hjelp av hesten bli mulig også for mennesker med ulike bevegelsehemninger. Nord-Norge byr på store naturopplevelser og turistvirksomheten er økende. Samtidig har interessen for hest økt kraftig de siste årene. Tiden er derfor inne for å koble sammen hest og naturopplevelser i reiselivet (jfr. www.fjellrittet.no).

På Island markedsføres den nasjonale rasen aktivt, og både hesteturisme og eksport av levende dyr til andre land er anerkjente næringer som i stor grad bidrar til sysselsetting og inntekt. Island har i tillegg et stort nettverk av ridestier som er tilgjengelige for alle.

Ved hjelp av tre ulike prosjekter har vi undersøkt hvordan man kan promotere nordlandshest/lyngshest til turridningsvirksomhet og reiseliv i Nord-Norge.

- Prosjekt 1: Riding Native Nordic Breeds. Hovedoppgavene i prosjektet var nettverksbygging og erfaringsutveksling innen temaet bruk av nasjonale hesteraser innen reiselivet. Deltakere fra Island, Færøyene og Norge deltok i prosjektet og delte sin kunnskap og kompetanse. Det ble gjennomført en case-studie som avdekket flaskehalser innen vinterturisme med hest i vår region.
- Prosjekt 2: Nordlandshest/lyngshest og hesteturisme i Nordland. Det ble avholdt møter mellom næringsaktører (hestebedrifter) og offentlige virkemiddelaktører. I tillegg ble det gjennomført en spørreundersøkelse for aktive næringsaktører i regionen som avdekket et ønske om målrettet kurstilbud innen markedsføring, bedriftsledelse og turisme.
- Prosjekt 3: Feltreise Island. Det ble gjennomført en komparativ studie av det islandske reiselivsmarkedet med hest. Markedsføring, holdninger og gjennomføring av turriddingen med hensyn til dyrevelferd ble kartlagt

Turridningsvirksomhet på vinterstid kan være lettere å markedsføre med norske hesteraser (foto: Grete H.M. Jørgensen).

2. Datainnsamling

2.1 Nettverksbygging og formidling

En gjennomgående målsetting i våre tre prosjekter har vært å oppnå mer kunnskap, men også å danne nettverk med andre interessefeller. Vi ønsket å tilrettelegge for utveksling av kunnskap og erfaringer rundt utfordringer og muligheter innen hestebasert reiseliv. Vi deltok på og inviterte til ulike samlinger hvor vi kom i kontakt med andre med interesser innen opplevelsesbasert reiseliv, nasjonale hesteraser og koblingen mellom disse.

Nyhetsaker om prosjektene har blitt publisert på prosjektwebsiden www.bioforsk.no/hest. Her samles alle hesterelaterte prosjekter i Bioforsk (se kap. 3.7 for en beskrivelse av de enkelte publikasjonene).

2.2 Spørreundersøkelse

Det ble utformet en web-basert spørreundersøkelse (QuestBack) som ble distribuert pr e-post til 146 enkeltpersoner, klubber og bedrifter i Nord-Norge. Mottakerne ble funnet gjennom Fylkesmannens grunneieroversikt, nettsøk etter reiselivsbedrifter i Nord-Norge, samt utfyllende kontaktlister fra blant andre Nord Norsk hestesenter. Ved utsendinger på e-post var spørreskjemaet tilgjengelig på nett via den nasjonale hjemmesiden tilegnet nordlandshest/lyngshest, www.rimfakse.no. Spørsmålene er satt sammen til et dokument i Vedlegg 2.

Spørreundersøkelsen ble basert på tre målgrupper: (Gr.1) Aktører som benytter seg av hest i et etablert tilbud innen opplevelsesbasert reiseliv; (Gr.2) Aktører med tilbud innen opplevelsesbasert reiseliv uten bruk av hest; og (Gr.3) Aktører med hest som ikke har et reiselivstilbud per i dag, men ønsker å drive med det i framtiden. Vi fikk 23 besvarelser hvorav 10 definerte seg under Gruppe 1, fem under Gruppe 2 og seks under Gruppe 3. To av respondentene besvarte ikke dette spørsmålet.

Det ble stilt delvis lukkede spørsmål som ga muligheten til en viss standardisering av besvarelsene, i tillegg til åpne spørsmål som oppfordret til mer utfyllende beskrivelser av respondentenes synspunkter. Svarene er analysert etter kvalitativ metode (Ringdal, 2001).

2.3 Case-studie

Høsten 2013 ble det gjennomført en case-studie hvor vi så på hva slags vintertilbud man kan tilby i Nord-Norge med bruk av nasjonale hesteraser. Datainnsamlingen bestod av intervju av tre utvalgte bedrifter med erfaring fra bruk av nordlandshest/lyngshest og islandshest i reiselivet. Det ble stilt standardiserte spørsmål om hvilket tilbud bedriftene har om vinteren, hvor stor etterspørsel det er etter vinteraktivitet, hvordan de markedsfører vinteraktivitetene, og hva slags muligheter og utfordringer de ser med aktivitetstilbud med hest gjennom vinteren. Dette ga en generell oversikt over tilbud, muligheter og utfordringer ved aktiviteter med hest på vinterstid i Nord-Norge. Vi fikk også innblikk i hvorvidt vinterturisme kan være egnet for markedsføring av nordlandshest/lyngshest.

2.4 Feltreise Island

I november 2013 ble det gjennomført en feltreise til Holar University College på Nord-Island. Holar er et av få steder i verden hvor man kan studere reiseliv med bruk av hest på

universitetsnivå. Her er også landets eneste kunstmuseum med fokus på islandshesten (The museum of the Icelandic Horse History Centre), samt Islands største ridehall- og stallanlegg.

Feltreisen var knyttet opp mot bruk av hest innen vinteraktivitet. I tillegg fikk vi god innføring i markedsføring, forberedelse og gjennomføring av reiseliv med bruk av hest. Det ble gjennomført samtaleintervjuer (Ringdal, 2001) med to forskere og en veterinær ved Holar, samt en representant fra Skagafjörður kommune. I tillegg fikk vi omvisning på stallanlegget og kunstmuseet for islandshest.

Nordlandshest/lyngshester som koser seg på beitet (foto: Grete H.M. Jørgensen)

3. Nettverksbygging og formidling

3.1 Prosjektmøte i Nordfjordeid, mars 2012

13.-14. mars 2012 ble det avholdt et møte for det internasjonale nettverksprosjektet *Riding Native Nordic Breeds* ved Norsk Fjordhestsenter i Nordfjordeid. Det var første gang den nordnorske delegasjonen med ansvar for nordlandshest/lyngshest deltok. Prosjektleder Rhys Evans ledet deltakerne gjennom et to-dagers seminar der representanter fra Island, Færøyene og Norsk Fjordhestsenter var representert.

Den nordnorske delegasjonen bestod av Birgit Nielsen (Nord Norsk hestesenter), Rebecca Krog Strøm (Stall Holand) og Grete Meisfjord Jørgensen (forsker ved Bioforsk Nord Tjøtta og prosjektleder for det nordnorske delprosjektet). Alle tre holdt innlegg om sin vinkling inn mot prosjektet. Birgit presenterte nordlandshest/lyngshest som rase og dens situasjon som utrydningstruet. Rebecca presenterte sin bedrift og sine visjoner om bruk av nordlandshest/lyngshest i turismesammenheng. Grete refererte til nøkkeltall fra en rapport om bruk av hest i norsk reiseliv fra 2007 (Ericsson og Mejdell, 2007). Prosjektgruppa diskuterte hestens egenskaper som vil være nyttige for bruk til et slikt formål.

Etter faglige innlegg og diskusjoner ble det arrangert et gårdsbesøk til Nedrebergstunet gjestegård i Stryn kommune (<http://www.nedreberg.no/>) hvor prosjektdeltakerne fikk omvisning på den tradisjonsrike gården. Gården har fjordinger som planlegges inkludert i videre tilbud om turisme.

Fjordinger på utegang på Nedrebergstunet gjestegård (foto: Grete H.M. Jørgensen).

Tema på møtet:

1. *Norsk Fjordhestsenter*, Jostein Vonheim
Introduksjon om fjordingen, rasens status og bruksområde.
  2. *Riding Native Breeds - what have we learned so far?*
    - *Prosjektet*, Rhys Evans
    - *Island*, Ingibjörg Sigurðardóttir
    - *Færøyene*, Anna Louisa Joensen
- Utforming av prosjekt og forskning

3. *Nord-norsk hestesenter*, Birgit Dorothea Nielsen
Status for nordlandshest/lyngshest, bruk innen turisme i Troms
4. *Sogn og Fjordane*, Kjell Einar Skrede
Lokal utviklingsstrategi og turisme
5. *Nordlandshest/lyngshest - bruk av rasen i Nordland*, Grete H.M. Jørgensen og Rebecca Krogh Strøm
Hest i reiselivet

3.2 Åpent møte i Mosjøen, juni 2012

Bruk av hest i reiselivet har stort potensiale i Nordland. I juni 2012 inviterte Bioforsk Nord Tjøtta til et åpent møte om hesteturisme på Mosjøen videregående skole, avd. Marka (Landbruksskolen). Møtet som hadde til hensikt å belyse ulike muligheter og utfordringer rundt hesteturisme, samlet totalt 14 interesserte deltakere med ulik faglig og erfaringsmessig bakgrunn. Blant temaene som ble diskutert kan nevnes oppbygging av turtilbudet, finansieringsmuligheter, markedsføring av bedrifter, konfliktsituasjoner i utmarka og valg av hesteraser.

Grete H.M. Jørgensen v/Bioforsk Nord Tjøtta ønsker velkommen (foto: Lise Aanensen).

Nasjonale raser på tur

Deltagerne på møtet var både ferske og mer etablerte aktører som tilbyr rideturer i varierende grad. Vivi Røreng og Stig Langfjell fra Langfjell gård er de største leverandørene av hesteturisme på Helgeland. De delte sine erfaringer med hesteturisme gjennom mange år i Plurdalen i Mo i Rana (www.turridning.no). Langfjell gård benytter islandshester i et sammensatt tur- og opplevelsestilbud. På bakgrunn av sitt kundegrunnlag hevder de at det er stor etterspørsel etter opplevelsesbasert reiseliv med hest i Nordland. Etterspørselen er så stor at de ikke klarer å møte den. De frykter derfor ikke konkurranse

fra nye bedrifter innen hesteturisme, men ønsker dem heller velkommen. Markedsføringen av Islandshesten har vist stor nasjonal og internasjonal suksess for islendingene. Den har mange likhetstrekk med den nordnorske nordlandshest/lyngshesten, og mange hevder disse rasene har samme forfedre.

Nordlandshest/lyngshest er spesielt interessant i turismesammenheng siden den er relativt liten, men sterk og passer derfor fint for både unge og voksne. Den er stødig i terrenget, finner lett fotfeste og kommer seg godt frem. Den har små hover som lager mindre avtrykk i naturen og klarer seg på naturlig beite i fjellet slik at det ikke er nødvendig å ta med ekstra fôr på tur. Dette er velkjente hypoteser i nordlandshest/lyngshest-miljøet. Det er imidlertid behov for å dokumentere hypotesene gjennom forskning. Dersom det lar seg dokumentere vil det bidra til et stort løft for mulighetene og markedsføringen av nordlandshest/lyngshest i reiselivssammenheng.

Presentasjoner

1. *Velkommen og kort informasjon om prosjektet.* Grete H.M. Jørgensen, Bioforsk Nord Tjøtta.
2. *Riding native breeds - hesteturisme med lokale raser i Norge, på Island og Færøyene.* Rhys Evans, Høgskolen for landbruk og bygdenæringer.
3. *Nordlandshest /lyngshest. Rasen, muligheter og egne erfaringer ved bruk i turisme.* Lise Aanensen, Bioforsk Nord Tjøtta (presentasjon laget av Birgit D. Nielsen, Nord Norsk Hestesenter/Lyngshestlandet).
Erfaringer med hesteturisme på Helgeland - Muligheter og utfordringer. Stig Langfjell og Vivi Røreng, Langfjell Gård.
4. *Helgeland Reiseliv- turisme i vår region, tilbud og etterspørsel.* Liv Jorunn Hind, Bioforsk Nord Tjøtta (presentasjon laget av Sigrid Haarberg, Helgeland Reiseliv).
5. *Tilskuddsordninger og mulig finansiering til næringsutvikling med hesteturisme.* Grete H.M. Jørgensen, Bioforsk Nord Tjøtta.

3.5 Internasjonal konferanse i Leeds, januar 2013

På den internasjonale konferansen *Active Countryside Tourism* var temaet reiselivsaktiviteter i natur- og kulturlandskap. Liv Jorunn Hind deltok med foredrag om nordlandshest/lyngshest og bruk av den i norsk reiseliv.

På konferansen deltok representanter fra over 20 ulike land fra hele verden. Fokus for presentasjonen var å formidle nordlandshest/lyngshestens kulturhistoriske betydning i Nord-Norge og hvordan rasen i dag benyttes i reiselivssammenheng. Temaet vakte interesse blant publikum som ønsket å høre mer om både rasen og om organiseringen rundt bruk av hest i norsk reiseliv. Dette var ett av flere foredrag om hest og hesteturisme i ulike deler av verden. Møtet med folk som enten forsker på, tilbyr eller benytter seg av hesteturisme, ga innblikk i hvilke likheter og forskjeller man har i muligheter og utfordringer i de ulike landene. Dette er et viktig sammenligningsgrunnlag for å kunne bidra til løsninger på noen av de utfordringene vi opplever innen hesteturisme i Norge.

3.6 Lunsj-til-lunsj seminar i Nordkjosbotn, mars 2013

I mars 2013 ble det avholdt et lunsj-til-lunsj seminar med tema «Hesteturisme i Nord-Norge» på Vollan gjestegård i Nordkjosbotn i Troms. Formålet med seminaret var å sette fokus på muligheter og utfordringer ved praktisering av hesteturisme, bruk av og erfaringer med de norske hesterasene, samt offentlig tilrettelegging for denne formen for opplevelsesbasert reiseliv.

Inviterte foredragsholdere inkluderte etablerte næringsutøvere som har bygd opp et kvalitetstilbud med bruk av hest i opplevelsesturisme. Vi fikk høre forskere fortelle om sine resultater fra forskning på Norges nasjonale hesteraser og om behov for tilpasning til markedet. Nordnorsk Reiseliv fortalte om trender innen tilbud og etterspørsel innen turismen i Nord Norge, mens Innovasjon Norge informerte om mulige tilskuddsordninger. Det ble også satt av tid i programmet til gruppediskusjon om framtidsutsikter.

Deltagerne på seminaret fikk tilbud om omvisning på Nord-norsk Hestesenter i etterkant av seminaret.

Det var to vellykkede dager med til sammen 23 engasjerte deltagere. Mellom de faglige foredragene gikk diskusjonene fritt om ulike tema rundt hest og hesteturisme. Seminaret samlet en gruppe mennesker med stort hjerte for hest og ønske om å bidra til et større fokus på hesteturisme i Nord-Norge.

Elisabeth H. Müller forteller om hvordan Nordnorsk Reiseliv forholder seg til hesteturisme (foto: Liv J. Hind).

Faglige innlegg:

1. Liv Jorunn Hind ønsket velkommen og gav en kort oversikt over programmet og prosjektet.
2. Rhys Evans fra Høgskulen for Landbruk og Bygdenæringer (HLB) orienterte om NORA-prosjektet «Riding native breeds» og de siste resultater innen hesteturisme med lokale raser i Norge, på Island og Færøyene.
3. Hanne Fjerdingby Olsen fra Universitetet for Miljø og Biovitenskap (nå NMBU) orienterte om sitt prosjekt på lynne-egenskaper hos de nasjonale hesterasene.
4. Tone Roksvåg Aandal fra Bioforsk Jord og Miljø, Svanhovd orienterte om «Hest som næring i Finnmark».
5. Birgit D. Nielsen fra Nordnorsk Hestesenter og bedriften «Lyngshestlandet» orienterte om N/L hesten som rase, dens muligheter og sine egne erfaringer ved bruk av rasen i turisme.
6. Deretter var det gruppearbeid og åpne diskusjoner.
7. Dag 2 (13 mars) ble innledet med et framlegg av resultatene fra gruppearbeidet (se oppsummering fra gruppearbeidet under punkt 2.1.1).
8. Elisabeth H. Müller fra Nordnorsk Reiseliv - avdeling Troms orienterte om turisme i Nord Norge, tilbud og etterspørsel.
9. Anne Kristin Gjelsten fra Innovasjon Norge, avdeling Troms informerte om tilskuddsordninger og mulig finansiering av næringsutvikling med hesteturisme.
10. Cathrine Helene Fodstad fra Regionrådet for Fjellregionen holdt et innlegg med tittelen «Hva kreves av en internasjonal rideferie og hvordan nå dette markedet?».
11. Stig Langfjell og Vivi Røreng fra Langfjell gård orienterte om sine erfaringer med hesteturisme på Helgeland - muligheter og utfordringer.
12. Til slutt ble seminaret oppsummert og deltakerne skrev opp navn og kontaktinformasjon på en deltakerliste for videre nettverksbygging.

Oppsummering fra gruppearbeid

Punktene nedenfor representerer tema deltagerne ønsker å utvikle videre eller problemstillinger de ønsker løsninger på, enten via næringsutvikling, økt samarbeid, forskning eller forvaltningsmessige tiltak.

Gruppe 1: Hva er framtidige fokusområder innen forskning og utvikling?

- Markedsføring; linken mellom hest, landskap og natur.
- Hest og menn; hvordan nå en mannlig målgruppe. Bruksområder rettet mer mot menns interesser. Hva har de gjort på Island for å trekke menn? «Gubber på tur»
- Hva er en god turisthest? Hva kjennetegner den? Objektive målemetoder for disse egenskapene.
- Hesten som beitedyr; gjengroing, samarbeid.
- Tematilbud
- Fokus på holdninger og landbrukspolitiske interesser

Gruppe 2: Mulig utvidelse av reiselivsaktiviteter med utgangspunkt i hest

- Nordlysturisme: Dagaktiviteter - tilbud som virker som et bindeledd
- Lavere kjøpspris for lyngshest gjør at den er mer økonomisk

- Hestesanking og sauesanking
- Turridding til utilgjengelige områder - av folk og/eller bagasje

Gruppe 3: Forbedret tilrettelegging, markedsføring og finansiering av hesteturisme

Markedsføring

- Etablerersenteret; veiledning innen markedsføring
- Ta kurs!
- Bruk lokalmedia
- Destinasjonsselskaper; kontakt med andre med lignende produkt - man får vite om hverandre
- Pakketurisme - samarbeid med andre
- Vær der det skjer - vær synlige

Finansiering

- Innovasjon Norge
- Grunnstøttepakke for nyetablerere

3.7 Nyhetssaker og publisering

Prosjektene bakgrunn og målsetting er presentert på nettsiden www.bioforsk.no/hest. Her er også informasjon om møter og framdrift i Bioforsk sine hesterelaterte prosjekter publisert fortløpende. Følgende publikasjoner er utgitt på nettsiden:

«Turisme og bevaring av lokale hesteraser», 2. februar 2012. Det internasjonale prosjektet *Riding Native Nordic Breeds* hadde prosjektmøte. Det ble publisert en nyhetssak fra det første møtet hvor det nordnorske delprosjektet med nordlandshest/lyngshest var deltagende.

«Nordnorsk hest i nordnorsk natur», 19. april 2012. Dette var en presentasjon av oppstarten for prosjektet om hesteturisme i Nordland (prosjekt 1).

«Åpent møte om hest og turisme i Nordland», 12. juni 2012. Denne nyhetssaken fungerte som en innkalling til åpent møte i Mosjøen 19. juni, og ble i tillegg publisert som en forhåndsomtale i Helgelands Blad.

«Nordnorsk hest i internasjonalt forum», 6. februar 2013. Dette var en presentasjon fra deltagelsen på den internasjonale reiselivskonferansen i Leeds, hvor prosjektene relatert til bruk av hest innen opplevelsesbasert reiseliv ble presentert.

«Seminar om hesteturisme i Nord Norge», 8. februar 2013. Den 17. april 2013 ble også «Referat fra seminar om hesteturisme i Nord Norge» publisert med linker til presentasjonene som ble avholdt på seminaret i Troms 12.-13. mars.

4. Resultater

4.1 Spørreundersøkelse - Hesteturisme i Nord-Norge

Vi gjennomførte en spørreundersøkelse basert på tre målgrupper: (Gr.1) aktører som benytter seg av hest i et etablert tilbud innen opplevelsesbasert reiseliv; (Gr.2) aktører med tilbud innen opplevelsesbasert reiseliv uten bruk av hest; og (Gr.3) aktører med hest som ikke har et reiselivstilbud per i dag, men ønsker å drive med det i framtiden. Spørreskjemaet ble sendt ut pr e-post til 146 enkeltpersoner, klubber og bedrifter. Vi fikk 23 besvarelser hvorav 10 definerte seg under Gruppe 1, fem under Gruppe 2 og seks under Gruppe 3 (to av respondentene besvarte ikke dette spørsmålet). Nesten 2/3 av respondentene var kvinner. Den høye kvinneandelen er ikke overraskende siden hesterelatert næring og hest generelt ofte interesserer flere kvinner enn menn (Vik og Farstad, 2012). Aldersgrupperingen blant besvarelsene var fordelt fra 23 - 57 år med et gjennomsnitt på 41 år.

4.1.1 Respondentene

Ni av respondentene er vokst opp i Nordland, åtte i Troms, fire på Sør-/Østlandet, én i Tyskland, mens én besvarelse ikke er beskrevet geografisk, men demografisk; på «landet». At flesteparten er nordnorske er ingen overraskelse siden dette var hovedmålgruppen for spørreundersøkelsen.

I dag bor 11 av respondentene i Nordland, ni i Troms, to på Sør-/Østlandet og én på «landet». Det viser at respondentene i stor grad i dag er bosatt på samme sted som de vokste opp. Noen flyttinger har det vært, men det kan synes som at man da har flyttet fra by til mer landlige omgivelser.

12 av respondentene svarer at de har videregående skole som høyeste utdanning. Fem har bachelor, tre har master, to har doktorgrad, og én har grunnskolen som høyeste utdanning. Det viser at det er stor spredning i graden av utdanning, selv om de fleste har videregående og evt. bachelorgradsutdanning.

4.1.2 Hest i reiselivet

For å få en oversikt over holdninger til ulike raser som benyttes, ble informantene spurt om antall, raseegenskaper og egne erfaringer med de ulike hesterasene. Ni svarer at de har én eller flere nordlandshest/lyngshester. I en opplisting av hvilke andre raser respondentene disponerer, har fem stykker islandshest i sin besetning, fire har fjording og døl, mens to stykker har welsh, shetlandponny, norsk varmblods eller en raseblanding. Andre raser som nevnes er paint, haflinger, shire, svensk varmblods, frieser, kaldblods, varmblods, araber og dansk varmblods.

Raseegenskaper

Flere av respondentene har beskrevet hvorfor de har valgt å ha ulike raser. Her er nordlandshest/lyngshest, islandshest og fjording sterkt overrepresentert med flest

beskrivelser, noe som tyder på at de mindre, kaldblodige rasene regnes som best egnet innen tur- og reiselivsvirksomhet.

Respondentene beskriver nordlandshest/lyngshest som en hardfør og nøysom rase som er godt tilpasset det nordnorske klimaet. De fremhever dens generelt gode lynne og gode bruksegenskaper. I tillegg har den en passende størrelse for barn og uerfarne ryttere. Flere poengterer også de mer kulturelle verdiene til rasen; den har geografisk og kulturell tilhørighet, noe som gjør den ekte og unik. Det gjør at den også får en emosjonell verdi og beskrives som «en rase som står mitt hjerte nært». Noen av motforestillingene som blir poengtert er at rasen blir sett på som egenrådig, for liten og med et varierende lynne.

Nordlandshest/lyngshesten er allsidig, velegnet som kløvhest så vel som til ridning, kjøring og lek (foto: Siri Flaot, Unni Saus og Lise Aanensen).

Islandshesten beskrives som en robust rase med god lynne og god framkommelighet i naturen. Hos denne rasen fremheves i tillegg de unike gangartene tølt og pass som ekstra motivasjon for å bruke denne rasen.

Fjordingen beskrives som en snill, samarbeidsvillig og sterk rase. De tre som har beskrevet denne rasen har alle trukket fram dens egnethet til bruk av barn.

De andre rasene som beskrives er i hovedsak valgt av mer sportslig egeninteresse. Selv om flere av respondentene poengterer at hesters gemytt eller egnethet ikke avhenger så mye

av rase som av skolering og tilvenning, virker det som mange av respondentene har erfaring med noen generelle raseegenskaper. Erfaringer med nordlandshest/lyngshest, islandshest og fjording viser at alle tre er mindre reaktive, sterke, allsidige raser som egner seg godt i terrenget.

Den faktoren flest er enig i er at det er for lite økonomi i å drive med nordlandshest/lyngshest. Det antydes at det bør iverksettes støtteordninger for å gjøre rasen mer populær.

Andre mener raseegenskapene bør endres. De hevder rasen er for liten og at bruksområdet dermed ikke dekker interesseområdet til kundene. Enkelte respondenter mener at det er en holdningsendring som må til for at man skal se verdien ved bruk av nordlandshest/lyngshest, samt økt kunnskap om hva denne rasen kan bidra med sammenlignet med andre raser som islandshest og fjording (eksemplifisert av respondentene selv).

Nordlandshest/lyngshesten skiller seg ut som rase

$\frac{3}{4}$ av respondentene mener at nordlandshest/lyngshest skiller seg fra andre raser. I all hovedsak fremhever respondentene positive egenskaper som gjør at nordlandshest/lyngshest skiller seg fra andre raser. Den betegnes som mer hardfør, mer fornuftig, lettere å trene og mer allsidig enn mange andre raser respondentene har erfaring med. I tillegg anses den som sterk i forhold til størrelse, som en god turhest, lettfôret og godt egnet for et nordnorsk klima.

Nordlandshest/lyngshestens tykke vinterpels gjør at de er godt egnet for aktiv bruk i et nordnorsk klima (foto: Grete H.M. Jørgensen).

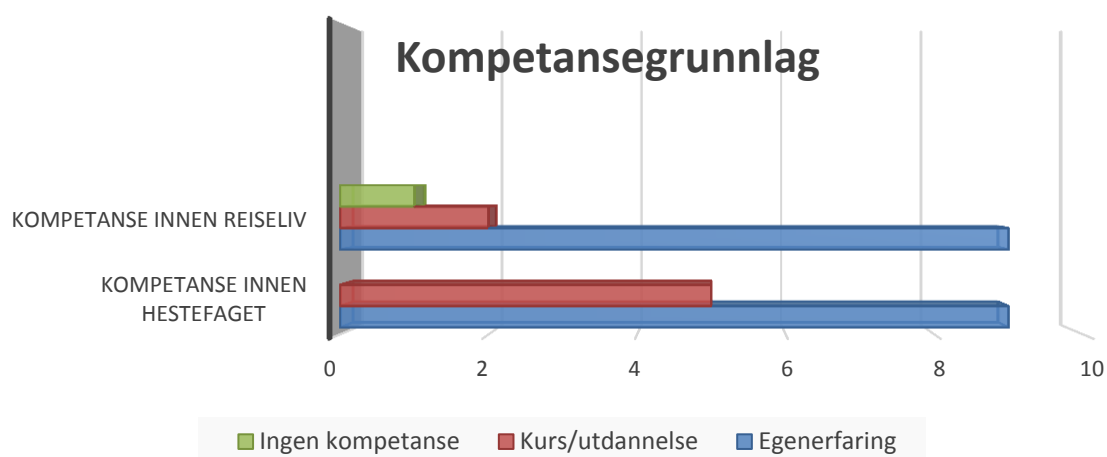
Flere av respondentene har imidlertid erfaring med at rasen har et varierende til dels dårlig lynne. Det blir også nevnt at det er for dårlig tilgang på gode hester - at utvalget er dårligere enn det man har av andre raser. Dette er en av hovedutfordringene med små populasjoner.

Respondentene ble spurt om de mener de har behov for mer kunnskap om nordlandshest/lyngshest. Kun 6 stykker var positive til dette. Negativ besvarelse kan bety at de ikke er interessert i rasen, eller at de mener de har god kunnskap fra før av. De som ønsket å vite mer fremhevet at de kunne tenke seg å lære mer om rasens historie, sykdommer og arvbare lidelser for bedre avl, hvordan rasen bør markedsføres, samt bruksområder.

Den metoden for kunnskapstilegnelse som flest respondenter har tiltro til, er erfaringer man tilegner seg selv ved å bruke nordlandshest/lyngshest. Andre metoder som nevnes er å søke informasjon via nettet eller bøker, kunnskapsdeling med andre hestekyndige, samt kurs.

4.1.3 Aktører med etablert aktivitet innen hesteturisme

Gruppe 1 består av respondenter med etablert opplevelsesturisme innen hest. Dette er reiselivsaktører som benytter seg av hest i et etablert tilbud innen opplevelsesbasert reiseliv.

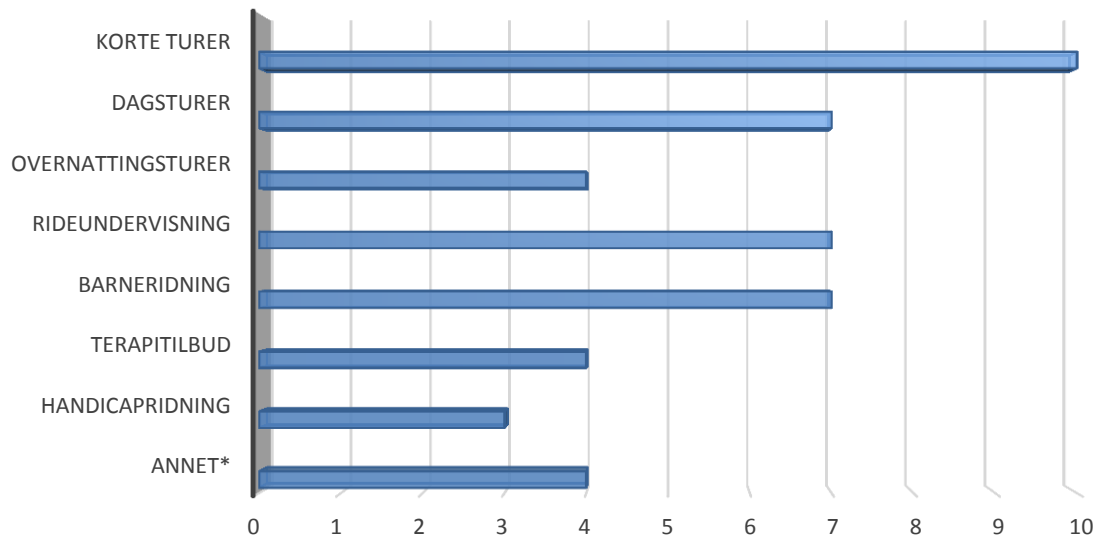
Figur 1: Kompetansegrunnlag for aktører med etablert aktivitet innen hesteturisme (10 respondenter har svart på hvilken kompetanse de har innen reiseliv og hestefag)

*Annet: «Stell av hest»; «Familiedager»; «Spesialtilpasset tilbud, feks ridebursdag, blåturridning, kurs mm.»; «Rideskole- og privatundervisning».

Respondentene er samstemte om at kompetansegrunnlaget kommer fra egen erfaring med hest (se figur 1). Flesteparten har spedd på egenerfaringen med ulike kurs og/eller former

for formell utdanning. To respondenter poengterer også at de har formell arbeidserfaring som rideinstruktør eller med generelt stallarbeid. Et flertall av respondentene svarer at de har erfaring med å jobbe/drive innen reiselivet, selv om denne gruppen er mindre enn de som har erfaring med hest. Kun to sier de har tatt noen kurs på feltet.

Tilbud innen hesteaktivitet

Figur 2: Tilbudet hos aktører med etablert aktivitet innen hesteaktivitet (N=10)

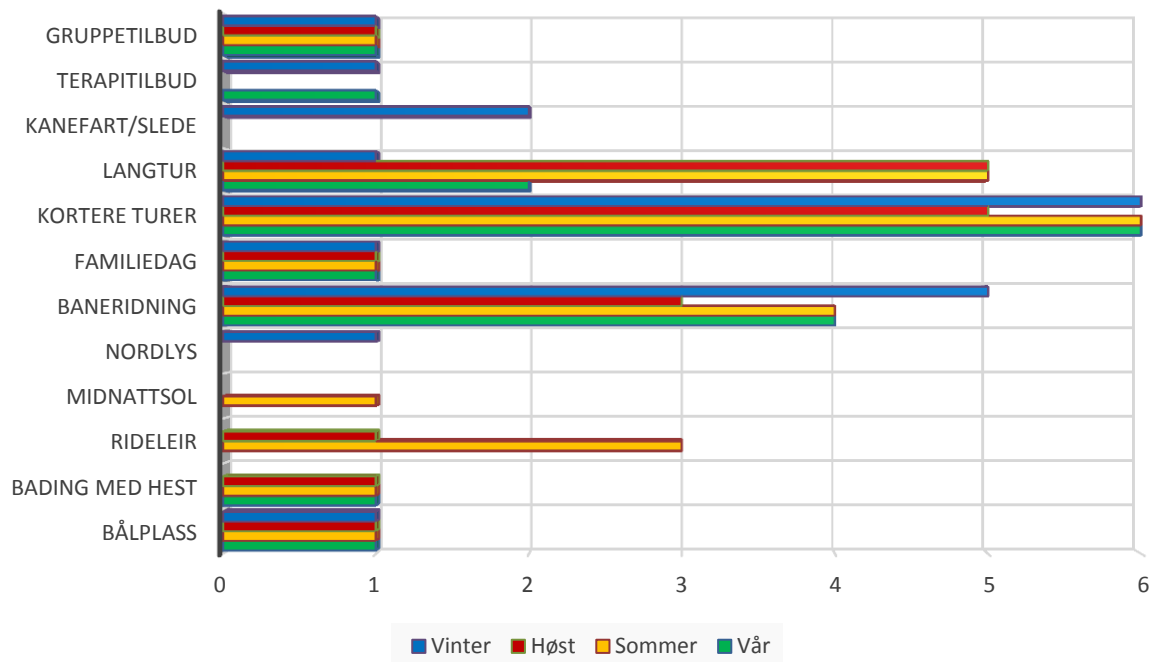
Samtlige av respondentene tilbyr korte rideturer på rundt en time eller to (se figur 2). De fleste tilbyr også rideundervisning, barneridning og lengre dagsturer. Andre aktiviteter som tilbys av flere er overnattingsturer, terapitilbud og handicapidning.

Sesongbetont aktivitet

Aktivitetene som tilbys er til en viss grad knyttet til ulike årstider (se figur 3). Det er likevel noen helårsaktiviteter som blir mer og mer vanlig etter hvert som innendørsanlegg blir mer utbredt. I så måte nevnes gruppetilbud med ulike tema som for eksempel terapiridning, barneridning, dameridning og familieridning. Det tilbys også undervisning gjennom rideskole, rideleir og helgekurs.

Vår og spesielt sommeren er de enkleste årstidene for hesteaktiviteter. Med varme og ferie har mange tid og lyst til å være mer ute i naturen. Det medfører at for eksempel rideleir er mest vanlig om sommeren. Mange reiselivsbedrifter tilbyr også rideturer av ulik lengde, med eller uten overnatting og bespisning. En respondent har poengtert midnattsol som noe man kan knytte sommeraktiviteter til.

Sesongaktivitet

(Y-aksen viser aktiviteter respondentene selv har foreslått, x-aksen viser antall besvarelser)

Figur 3: Aktivitet fordelt på årstider (N=9).

Det er mindre aktivitet med hest i reiselivssammenheng om høsten og vinteren. Også her nevnes imidlertid rideturer av ulik lengde. Avhengig av været, spesielt mot vinteren, tilbys kortere rideturer langs brøyta skogs- og bygdeveier. Det tilbys også kanefart og sledeturer om vinteren, avhengig av vær og snømengde. En respondent har også beskrevet nordlyset som noe man kan knytte vinteraktiviteter til.

Hest i reiselivet

De mulighetene som poengteres som størst for opplevelsesbasert reiseliv i Nord-Norge, er den flotte naturen med få restriksjoner og en hesterase med lokal tilknytning. Utfordringer som nevnes er hovedsakelig knyttet til markedsføring, økonomi og værforhold. Andre utfordringer er ressursforbruket (tid) og konflikter med grunneiere eller andre brukergrupper.

Dette er noen av de samme mulighetene og utfordringene som nevnes ved turridding generelt i Norge. Mulighetene er knyttet til flott og egenartet natur og de nasjonale hesterasene som alle er velegnet for oppgaven. Utfordringene er dårlig tilrettelegging, lite kvalitetssikring, lite bevissthet om mulighetene som rasene gir, og økonomiske utfordringer som at man enten har et produkt som få har råd til, eller at tilbudet ikke blir lønnsomt.

Hesteturisme kan omhandle mange ulike aktiviteter for ulike målgrupper (foto: Grete H.M. Jørgensen).

Samarbeid på tvers

Respondentene ser omtrent halvt om halvt av muligheter og utfordringer ved samarbeid med andre reiselivsaktører. Samarbeid anses som en god mulighet for å slå sammen gode tilbud til en mer helhetlig pakkeløsning som trekker flere turister. Dette vil kunne forenkle markedsføringen og medføre at man framstår som en større enhet utad. Slik kan man også bli mer synlige for det utenlandske markedet.

For å oppnå et godt samarbeid er man imidlertid avhengig av klare skriftlige avtaler mellom aktørene for å unngå uenigheter om økonomi og ansvar. Det nevnes i så måte at en utfordring er å få alle parter fornøyde med samarbeidet til enhver tid. Det er derfor viktig at aktørene har en felles forståelse for samarbeidet og for målsettingen. I tillegg må alle ha mulighet til å dekke en større etterspørsel som samarbeidet kan medføre.

Noen er skeptiske til at for mye samarbeid med andre aktører medfører at de mister oversikten over pakken de er en del av. Andre har erfart at deres tilbud blir litt glemt i samarbeidet og at man dermed ikke har det store utbyttet. Gjennom samarbeid med destinasjonsselskaper legges det spesielt vekt på store fordeler med bedre markedsføring. En viktig utfordring som nevnes er likevel det å bli synliggjort av destinasjonsselskapet blant de større reiselivsaktører.

Tilrettelegging og finansiering

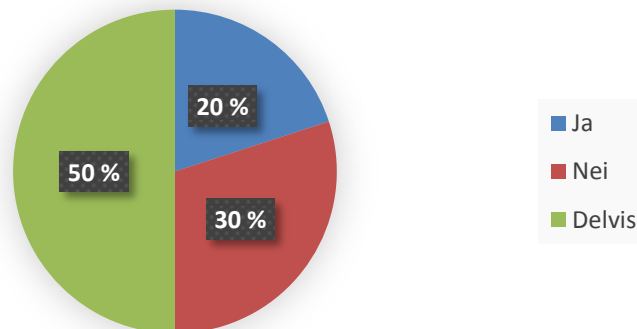
Det ble spurt hva aktørene mener om den lokale og regionale tilretteleggingen for tilbud innen hesteaktivitet. Ingen oppga å ha gode erfaringer med den offentlige tilretteleggingen av hesteaktiviteter. Det hevdes at det kommer av manglende kunnskap på politisk nivå. Derimot trekker flere fram privat aktivitet og engasjement som positivt.

Manglende tilrettelegging av rideveier medfører at man må være ekstra påpasselig med sikkerhet. Riktig HMS-kompetanse og risikoanalyser er viktig. Tilbyderne etterspør gode kursopplegg (foto: Grete H.M. Jørgensen)

De fleste av aktørene med etablert opplevelsesturisme med hest har en viss oversikt over finansielle støtteordninger og har søkt om finansiering for hestenæringa. Oversikten framstår imidlertid langt fra som fullstendig, og det er et behov for mer kunnskap (figur 4).

Har du oversikt over de finansielle støtteordningene?

Figur 4: Oversikt over finansielle støtteordninger (N=10)

4.1.4 Tilbydere av opplevelsesturisme uten egne hester

Gruppe 2 består av reiselivsaktører som ikke selv disponerer hest, men som har et tilbud innen natur-/kulturbasert opplevelsesturisme.

Respondentene som ikke tilbyr hesteaktiviteter, fokuserer på turer i naturen og hvordan man kan oppnå naturopplevelser gjennom for eksempel fugleliv og fiske. Det er også et fokus på det kulturelle som viser stedets egenart og lokale tradisjoner.

Sesongstyrte tilbud

Alle respondentene har aktivitetstilbud vår og sommer. I tillegg har de fleste også et tilbud gjennom høst og vinter. Guidede bussturer, matopplevelser og spesielle vandringer er egnet vinteraktivitet. Andre tilbud som festivaler og havaktiviteter er mer egnet om sommeren.

Hesteaktiviteter

I denne gruppen samarbeider noen få med andre tilbydere av hesteaktiviteter. Dette kan være en god løsning for de som av ulike grunner (økonomi, tid, kompetanse) ikke har mulighet til å anskaffe seg hest selv. Andre uttrykte et ønske om, eller hadde mer konkrete planer om å utvide sin virksomhet til å inkludere hest. Eksempelvis har en av bedriftene hest som benyttes som en del av kulissene for sitt tilbud. Planen er å bruke hesten i et mer aktivt turtilbud i framtiden. Denne gruppen av respondenter har ikke et veldig stort fokus på hest i dag, men det er ikke utenkelig at dette kan endre seg i framtiden.

Respondentene er i all hovedsak positiv til bruk av hest innen turisme. De fleste tenker da kanskje på rideturer i nordnorsk natur. Hesterasens historie, egenskaper og kulturelle tilknytning kan være vel så viktige bidrag i totalopplevelsen (foto: Grete H.M. Jørgensen).

4.1.5 Hesteeiere med ønske om å utvikle hesteturisme

Gruppe 3 består av hesteeiere som ikke har et tilbud innen opplevelsesbasert reiseliv i dag, men som synes dette kan være interessant for fremtidig drift.

Denne gruppen har god kompetanse innen hest, men ikke like mye innen reiseliv. Enkelte har likevel noe erfaring med reiseliv gjennom eksempelvis gårdsturisme, gjestehus eller

jobb som guide. Flere av respondentene i denne gruppen benytter hestene som en del av besøksgård- eller Inn på Tunet-virksomhet.

Utvidelse av virksomheten

Samtlige av respondentene i denne gruppen uttrykte et ønske om å utvide virksomheten sin. Noen ønsker å tilrettelegge for grupper gjennom ordninger som Inn på Tunet. Andre ønsker å utvide selve anlegget med mulighet for flere stallplasser, større ridebane for ryttere i trening, samt et økt treningstilbud med plass til flere elever og innleide kursholdere. Andre igjen er interessert i å utvide virksomheten til et reiselivstilbud med kjøring med hest og/eller turridding.

Hest i opplevelsesturisme

Respondentene ga eksempler på både muligheter og utfordringer ved å drive med hest i opplevelsesbasert reiseliv. Hovedvekten av beskrivelsene ligger likevel på hvilke utfordringer som finnes. Utfordringene er ikke først og fremst begrensninger, men mer uttrykk for at respondentene har et realistisk forhold til hva som kreves for å utvikle tilbud med hest.

For å drive med hest innen opplevelsesturisme, poengterer respondentene at man må ha hester som er godt egnet til formålet, god kunnskap om hest og det som hører med. Man må ha tilgang til gode turområder og finne et tilbud som er godt egnet for målgruppen. I tillegg blir det nevnt at man må drive god markedsføring. Det kan også være behov for veiledning ved søknad om støtteordninger. Det er viktig at man har fokus på sikkerhet for både folk og dyr. Hestene må være trygge og skolerte for formålet og ledere og guider må ha god kompetanse i å rettlede/undervise uerfarne ryttere på en sikker måte.

Nordlandshest/lyngshest er generelt sett en trygg hest, velegnet for barn og uerfarne (foto t.v: Siri Flaas; t.h: Grete H.M. Jørgensen).

Enkelte poengterer at det kan være vanskelig å finne samarbeidspartnere og et produkt med potensiale for inntjening. Enkelte har også følt på at bygdedyret kan være tilstedeværende, både ved omstilling av gården til stall og ved bruk av hest i turområder.

Beliggenhet kan både være en utfordring og en mulighet. Jo lengre unna man er folk flest, jo bedre turområder har man gjerne tilgang til. I kontrast er det enklest tilgjengelighet for

kunder jo mer sentralt man befinner seg. Det poengteres at lokaliteter med gode turmuligheter i bynære strøk gir store muligheter.

Til tross for disse utfordringer er respondentene positive. Det understrekes at mulighetene ligger i at man har en lokal hesterase med jevnt over gode hester. I tillegg trekkes det fram den storslått nordnorske naturen med fantastiske turmuligheter. Dette er en kombinasjon som motiverer flere til å ta tak i utfordringene.

Privat turridding

Denne gruppen av respondenter har mest erfaring med bruk av hester til eget bruk. Også ved turridding generelt viser det seg at respondentene hovedsakelig er fokusert på utfordringene. De poengterer at det er en utfordring å finne godt nok hester som kan hevde seg i konkurransen med de importerte rasene.

Det anses også som en utfordring å få en god tone med naboer og andre brukere av utmarka. I så måte kan det enkelte steder være vanskelig å få lov til å utbedre stier for ridning. Adgang til attraktive turområder kan også begrenses i områder med vernebestemmelser, som for eksempel nasjonalparker.

Godt forhold til andre brukere av utmarka er viktig for å få tilgang til attraktive turområder (foto: Birgit D. Nielsen).

4.2 Case studie - Bruk av hest i vinterturisme

Case-studiet tok utgangspunkt i tre bedrifter med fokus på bruk av nasjonale hesteraser. To av dem bruker hovedsakelig nordlandshest/lyngshester, mens den tredje benytter islandshester. Vi spurte informantene om hvilket tilbud de har om vinteren, hvor stor etterspørsel det er etter vinteraktivitet, hvordan de markedsfører vinteraktivitetene, og

hva slags muligheter og utfordringer de ser med aktivitetstilbud med hest gjennom vinteren.

4.2.1 Tilbud og etterspørsel

Informantene beskrev en beskjeden etterspørsel om vinteren. Det er imidlertid mulig for turister å få tilgang til hesteaktiviteter dersom de ønsker det. Da er det muligheter for sledekjøring eller kanefart når snømengden tillater det, eller for rideturer for eksempel med hodelykt i vintermørket. Det kan være ulike værforhold som trekker ulike folk, enten de finner det eksotisk å ri ut i snøkov eller i stjerneklart måneskinn.

Selv om mulighetene er der, forteller samtlige av informantene at det generelt etterspørres lite vinteraktiviteter. Det kan være noe interesse ved markedsføring av arrangerte turer, men det virker som det er få henvendelser på eget initiativ. En av bedriftene har utdypet årsaken til hvorfor han tror interessen er så liten.

Hvordan er etterspørselen om vinteren?

«Nei, den er generelt liten, og mange tror vi ikke rir når det er vinter, sånn ute. Det er klart, det er jo også denne såkalte dørstokkmila å komme seg ut og ta tak og komme seg på tur. Denne tv'n krever selvfølgelig mye av folks fritid nå for tiden. Det er jo en stressende hverdag det de fleste holder på med.» (pers. medd.)

En annen grunn til mindre etterspørsel om vinteren kan være at markedsføringen av vinteraktivitet er mindre intensiv enn vår- og sommeraktiviteter. Det markedsføres en del aktivitetstilbud på hjemmesider og via bedriftsnettverk hvor man prøver å markedsføre hverandre, men langt fra med samme intensitet som i vår- og sommermånedene.

Nordlandshest / lyngshest ved Reisafjorden (foto: Graham Austick, Lyngen Lodge).

4.2.2 Vinterkulda byr på utfordringer

Den største utfordringen ved aktivitetstilbud om vinteren er kulden. Fingre og tær er utsatte for kulde og kan redusere trivselen på tur betraktelig. Det påpekes at man kan begrense denne risikoen noe, eksempelvis ved å korte ned på turens varighet eller innføre

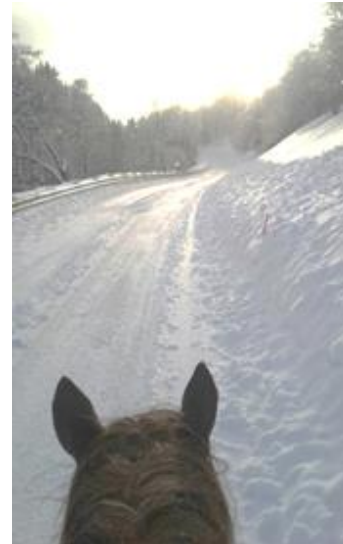
pause med bål fyring underveis. Et viktig poeng kan være å tilrettelegge for at de besøkende har gode muligheter for å bli varme igjen etter turen.

Er det noen ulemper ved vintertilbudet?

«Det er kun kulden som er ulempen, kan du si. For det blir veldig fort kaldt. Det er klart, litt vind og en ti kuldegrader, så blir man fort kald i nesen. Men det finnes jo gode klær, så det er jo ikke noe problem sånn sett. Og det er jo en time så kommer man i hus og får varmen. Men jeg tror kanskje det er kulden som er det mest minuset kan du si, for det blir fort kaldt på vinterridning.» (pers. medd.)

T.v: Kaffebål kan være en fin måte å finne varmen underveis til alle årstider (foto: Grete H.M. Jørgensen).

T.h: Vinterføret kan by på ulike utfordringer (foto: Grete H.M. Jørgensen).

Uforutsigbart vær og føreforhold medfører noen praktiske utfordringer ved hesteturisme. Med skiftende snø- og isforhold kan det være vanskelig å holde veier og stier åpne. Alt etter hvordan hestene er skodd kan føret være en utfordring for fremkommeligheten. Islagte veier er eksempelvis ikke egnet for barfothest, mens snø som klabber kan være en utfordring for skodde hester.

Hva er grunnen til at dere ikke rir når det er is?

«Vi har ikke sko på hestene. Og likedan når det er is og regn er det ikke noe trivelig å være ute hverken for folk eller fe, da bruker jeg si at da sitter jeg heller inne og tar en Cognac, selv om jeg ikke gjør det. Og da er det ikke noe koselig å være ute. For det første så blir man jo, man har jo regnklær selvfølgelig, men på vinteren skal det ikke så veldig mange gradene til før man blir ganske nedkjølt. Så jeg rir veldig mye uten sal på vinteren, hovedsakelig i år har jeg ridd uten sal på vinteren for å få litt mer temperatur.» (pers medd.)

4.2.3 Eksotisk vinterlandskap byr på muligheter

Vinteren kan by på unike opplevelser, spesielt for gjester fra andre regioner og land som ikke har opplevd en nordnorsk vinter før. For den rette målgruppen kan mørketid, nordlys

og nordnorsk vinterlandskap være en eksotisk opplevelse fra ryggen på en nordnorsk hesterase.

Hva slags konkrete tilbud er det dere markedsfører på vinterstid?

«Vi markedsfører en timestur med hodelykt og snøkov, måneskinn, stjerneklart. Og det er i all slags vær og føre. Det eneste føre vi ikke rir i er når det regner og når det er is på veien, da rir vi ikke. Men jeg har en skogsvei som jeg holder åpen i løpet av vinteren. Og det synes folk er, de som er med på det, de synes det er helt fantastisk.» (pers. medd.)

En bedrift poengterer også at sledeturer kan vekke noe i folk, en følelse av å ta del i historien hvor hest og slede er et tradisjonelt framkomstmiddel. For andre kan sledeturen vekke julefølelsen hvor man kan være sammen om en naturopplevelse utenom det vanlige. Pledd og skinn i sleden kan også være en romantisk måte å holde varmen på.

4.3 Feltreise Island - islendingene er best i klassen

Målet for feltreisen var Skagafjordur, en kommune nord på Island som er kjent som islandshestens opphavssted. Tettheten av hester er særlig høy her, i tillegg til at kommunen har landets største stall og et av få studiesteder i verden som tilbyr utdanning med hest i reiselivet på universitetsnivå (Holar University College).

På denne feltreisen hadde vi spesielt fokus på tre tema: hvordan hesteturisme blir gjennomført, hvordan den nasjonale rasen blir markedsført, og hva slags fokus man har på dyrevelferd.

4.3.1 Hesteturisme på Island

De islandske hesteforskerne vi snakket med deler turaktivitetene i to grupper; hesteutleie og lengre rideturer. Hesteutleie er en tur på en time eller to - i hvert fall på under en dag, mens de lengre turene varer over flere dager og krever at bedriften har en annen lisens. Alle turene er med guide siden ingen gjester får ri ut alene.

Forskerne har gjennomført en større undersøkelse med 43 islandske reiselivsaktører og deres gjester. Undersøkelsen viser stor forskjell på gjestene som ønsker hesteutleie og de som ønsker en lengre ridetur. Gjestene som kom for å oppleve lengre rideturer, hadde rideturen som hovedaktivitet for besøket - ofte også eneste mål for ferien. Dette var i all hovedsak utenlandske turister med spesiell interesse for og erfaring med hest. Gruppen av turister som benyttet seg av mer kortvarig hesteutleie har gjerne som mål å oppleve mer generelt hva Island har å by på, hvor ridetur på islandshester kun blir en liten del av en helhetlig pakke. Dette er ifølge forskerne den klart største gruppen av de to.

Det er også stor forskjell på utenlandske og innenlandske gjester. Gjestene var stort sett fornøyde med servicen de hadde fått og var villige til å anbefale bedriften til andre. Studien viste at de ulike gruppene var fornøyde med ulike ting. Blant annet så de utenlandske gjestene ut til å være mest opptatt av hestenes fasiliteter, mens toaletter og lignende fasiliteter var viktigst for de innenlandske gjestene.

Islandshesten har mange likhetstrekk med nordlandshest/lyngshesten (foto: Morten Günther).

Serviceinnstilling

Turoperatørene på Island er generelt kjent som serviceinnstilte og har en evne til å få gjestene til å føle seg verdsatte. Det er nettopp det de kaller de som kommer på besøk - gjester eller turkamerater - ikke kunder eller turister. Denne tradisjonen kommer trolig av at mange begynte sin virksomhet med å ta med seg familie, venner og venners venner på tur. Dette la grunnlaget for hvordan de i dag behandler sine gjester og hvordan de legger opp turene. For mange har det ikke vært en bevisst strategi, men mer et uttrykk for hvordan de er vant til å behandle folk som er med på tur. Noen turoperatører velger til og med å invitere gjestene til å overnatte i hjemmet sitt, sammen med familien. For gjestene gir dette en autentisk følelse av fellesskap.

Vintertilbud

Også på Island er det begrenset tilbud og etterspørsel etter turridding om vinteren. Det er flere årsaker til dette. Først og fremst påpekes utfordrende værforhold, mer med tanke på turistene enn hestene. For bedriftene er også vinteren er en tid på året hvor annen aktivitet vektlegges. Turhestene får velfortjent ferie etter det som for enkelte er en lang og krevende tursesong. De blir satt ut på beite i store flokker som i stor grad klarer seg selv med noe tilleggsfôring. Stallplassene prioriteres heller til unghester som ris inn før neste års tursesong. Noen turoperatører har også annen jobb som gir mer inntekt enn hva den begrensede vinterturismen kan by på.

Tilbudet med rideturer om vinteren er hovedsakelig sentrert sørpå hvor man har flest turister i løpet av vintersesongen. Forskerne forteller om noen bedrifter som har prøvd seg på et tilbud i nord, uten særlig hell.

Som et alternativ til rideturer er det et godt tilbud om show og konkurranser, både i ridehaller og på is vinterstid. Det sies at islandshestens karakteristiske tølt (én av dens to ekstra gangarter) forbedres på islagt underlag. Derfor gjennomføres enkelte tølt-konkurranser i ishaller, noe som kan være en opplevelse i seg selv for turister. Igjen ser vi at islendingene er innovative når det kommer til hesteturisme og å utvikle tilbud rundt sin signaturaktivitet.

Som et generelt reiselivstiltak fokuseres det på å spre turistflommen i større grad utover hele året. For å oppnå det er man nødt til å forberede bedriftene slik at de kan opprettholde et tilbud hele året. Samtidig må det også en utvikling til innen hesteturismen. I dag er det en gjensidig problemstilling at bedriftene ikke holder åpent fordi det ikke er nok turister til at det er lønnsomt, mens turistene ikke kommer fordi bedriftene ikke holder åpent. Disse to problemstillingene må utvikles i takt med hverandre.

Fokus på kultur

Turister får oppleve islandsk kultur gjennom tradisjonell mat, den unike hesten, sang og hverdagslivet på tur. Hesten er i seg selv et viktig kulturbidrag og mange turoperatører fokuserer på islandshestens bakgrunn og hvor viktig den har vært som brukshest opp gjennom historien. Islandshesten var en av de viktigste framkomstmidlene. Vogn eller slede var ikke vanlig, så ridning var den vanligste framkomstmåten. Også post og andre varer ble fraktet på tvers av landet på hesteryggen.

Kulturinnslagene er mest vanlig på de lengre turene, og mange av turoperatørene har et bevisst forhold til at de selger en totalopplevelse, ikke bare en enkelt ridetur. På kortere turer har man ikke like god tid, og mye av fokuset går mer på å oppleve å ri hesten gjennom det islandske landskapet.

4.3.2 Behovsrettet forskning

Mye av forskningen på islandshesten er brukerrettet med fokus på hva som er direkte informativt for næringa og for utviklingen av hesteholdet på Island. Siden bruk av hestene i konkurranser har blitt svært populært, er mye forskning rettet mot treningsbelastning og hvordan treningen påvirker hestekroppen (Sigurjónsdóttir, 2002). Man ser på faktorer som bevegelsesmønster, fleksibilitet og bæreevne. Forskning på hestens bæreevne er også interessant for nordlandshest/lyngshesten som er betegnet som en sterk hest i forhold til størrelsen.

Er islandshesten unik?

Det er en hypotese at islandshester trenger lite mat for å overleve. Forskerne på Island gjorde tester for å se om fordøyelsessystemet til islandshesten skiller seg ut fra andre raser. Resultatet viste at det er ingen forskjell på hvordan de ulike rasene fordøyer maten. Forskjellene i behovet for mat går mer på faktorer som kroppstype, trening og fettprosent (Ragnarsson, 2010). Islandshesten skilte seg med andre ord ikke fra andre raser som går under kategorien som «lettfôra» hester, som blant andre nordlandshest/lyngshesten.

Relasjon mellom hest og mennesker

Lite forskning har blitt gjort rettet mot bruk av hest innen reiselivet. Imidlertid er forskerne og trenerne på Holar opptatt av å trene frem hester med god fysisk og psykisk helse. Det betyr utvikling av metoder som tar høyde for at hesten trenger tid til å tilpasse seg fysisk og psykisk det som forventes av den.

Psykologien og samspillet mellom menneske og hest er viktige faktorer når man skal forberede hester på reiselivet. Hestene må tåle å bli håndtert av mange ulike mennesker, både med og uten hesteerfaring. Det krever at hestene ikke er skvetne eller prøver å ta for mye styringa selv. Det kan også være fysisk krevende for hestene å bli ridd av uerfarne og ubalanserte ryttere av ulik størrelse. Disse hestene bør trenes til å håndtere oppgaven som kreves av dem, på lik linje med hester på konkurransearenaen.

4.3.3 Markedsføring og produktutvikling

Islandshesten blir ofte brukt som en del av den generelle markedsføringen av Island. Bilder av den fronter mange brosjyrer og nettsider og medfører dermed at den synliggjøres som et reiselivsprodukt og som et viktig kulturelt bidrag.

Hingst som brukes i markedsføring av reiseliv i Skagafördur kommune (foto: www.skagafjordur.is).

Gruppetilpasset markedsføring

Markedsføringen bør rette seg mot ulike målgrupper. Det er stor forskjell på hvilke arenaer man kan forvente å nå ulike kundegrupper på. Eksempelvis vet man at gjestene som ønsker å delta på lengre rideturer har planlagt oppholdet lang tid i forveien og lettest kan nås på populære kanaler for hesteinteresserte i de enkelte land.

De som benytter seg av kortere hesteutleie bestiller gjerne tur etter at de har kommet til Island, kanskje dagen før de ønsker å ri. For å nå denne gruppen markedsføres det på samme måte som andre turistaktiviteter. Slik når man det generelle publikum av turister som er interessert i å oppleve det Island som helhet har å by på.

Det kan være en utfordring å markedsføre for aktiviteter i distriktene, spesielt ovenfor utenlandske turister. Ofte oppsøkes de mer sentrale områdene hvor man kan oppleve flere turistmål i rimelig nærhet. Forskerne på Island hevder at førstegangsreisende gjerne ferierer i de mer kjente områdene i sør, mens flere reiser nordover for å oppleve noe nytt andre gang de kommer til Island. Med det sagt er det flere av de som er med på lengre rideturer som oppsøker de samme turoperatørene år etter år. Det tyder på at det utveksles en ekte kontakt mellom gjester og operatører som gjestene setter pris på.

Samarbeid mellom bedrifter og destinasjonsselskap

Synliggjøring av bedriften kan være utfordrende. Gjennom betalt medlemskap i destinasjonsselskap blir bedriftene synliggjort på nasjonale og internasjonale nettsider. Små bedrifter er avhengige av å bli synliggjort for å få gjester, samtidig kan deltagelse på

ulike reiselivsnetsider være kostbart. Det er økonomien som avgjør hvor mange slike reiselivsnetsider den enkelte bedrift har mulighet til å være medlem av.

Enkelte samarbeider med større bedrifter som arrangerer turer på vegne av mindre bedrifter. Slik kan de mindre bedriftene overleve, selv om de er for små til å være synlige i konkurransen om turister.

Avlsretning for islandshesten

Det er kun en avlsretning for islandshesten. Det medfører en diskusjon om man gjør rett i å avle på hester med gode gangarter fremfor godt lynne. Ved avl på godt trente hester kan det være vanskelig å vite hvorvidt de har et godt grunntemperament eller gode trenere som har fått fram det beste i en vanskelig hest. Problemet med å avle på hester uten gode konkurranseresultater, er at salgsprisen for disse vil være mye lavere enn kostnaden ved å avle dem fram. Selv med stor etterspørsel etter anvendelige hester, er ikke markedet villig til å betale for dem.

De islandske forskerne anbefalte at man i Norge må bli tydeligere på hva vi ønsker å oppnå med avlen på nordlandshest/lyngshest. For å gjøre det mer interessant å avle på rasen, bør man finne ut hva rasen er best til. Man må være innovative og nytenkende for å finne et område hvor nordlandshest/lyngshesten kan være best i klassen. Utviklingen av signaturaktiviteter for nordlandshest/lyngshesten er i gang (Handlingsplan for nasjonale hesteraser 2011-2020). Skal man følge islendingene bør man utvikle en ny gren kun for nordlandshest/lyngshesten.

Er turridding nordlandshest/lyngshestens nisje? (foto: Ridehesten/Lyngshestlandet).

Markedsføring av islandshesten

Til å begynne med ble islandshesten markedsført som en robust familiehest. Siden har det utviklet seg til en industri rundt konkurranser og show.

Islandshesten er en svært populær rase også utenfor Island. Noe av dette har kommet fra en svært omfattende online avlsregistrering hvor alle islandshester, både i og utenfor Island er registrert med utfyllende informasjon om blant annet avlslinje og prestasjoner (<http://www.worldfengur.com/>). Slik er rasen lett tilgjengelig for alle interesserte, og hesteeiere fra Island blir stadig kontaktet av utenlandske kjøpere.

Forskerne på Island anbefalte oss å se på hvilket marked vi ønsker å nå med nordlandshest/lyngshesten, enten det er jenter som vil eie sin egen hest, rideskoler, barn, voksne eller innen terapiridning. Det ble poengtert at nordlandshest/lyngshestens styrke kan være dens egnetheten innen reiselivet, med fokus på samspillet mellom natur, hest og menneske. Som et ledd i dette kan det være viktig å se på hvordan hesten kan hjelpe mennesker. Eksempelvis kan en rolig, lettridd hest være en god terapeut for ungdommer med ulike utfordringer.

4.3.4 Dyrevelferd

En dyrevelferdsrisiko for hester i reiselivsbransjen er at det kan bli mange og lange dager på tur. En travel sesong kan være belastende for hestene, og dyrevelferdsloven omtaler en begrensning utover et rimelig daglig bruk (pers.medd.). Hva som er rimelig bruk avhenger av hva den enkelte hest tåler før den viser tegn til tretthet og tap av hold. Flere bedrifter loggfører hvor mye hver enkelt hest har blitt brukt. Belastningen er størst for hester som brukes på gjentatte langturer på tvers over landet. Turoperatører som tilbyr både lengre og kortere turer, planlegger det gjerne slik at hestene får mest mulig varierte oppgaver.

Islandshester har i likhet med nordlandshest/lyngshesten, lett for å legge på seg dersom de får fri tilgang til godt beite. Dette er spesielt en utfordring for vallaker og hopper uten føll som derfor har behov for ekstra mosjon gjennom sommersesongen. Veterinæren mener det populære reiselivet kan være et godt hjelpemiddel for å holde hestene i aktivitet.

Regulering og kontroll

Dyrevelferd reguleres av nasjonale lover for hestehold. Disse reguleringene overholdes i stor grad på samme måte som i Norge, ved at irregulære forhold varsles til The Icelandic Food and Veterinary Authority (MAST, <http://www.mast.is/english>) som tilsvarende det norske Mattilsynet. Vår informant fra MAST understreker at dyrevelferdssaker relatert til hesteturisme ikke er vanlig på Island. Det kan henge spesielt sammen med at turister ofte er de beste kontrollører for god dyrevelferd. Dette er ofte heste- eller dyreentusiaster med et internasjonalt perspektiv på hva som er godt hestehold. Dersom de observerte noe de ikke likte ville de klage og spre dårlig omtale av bedriftene.

MAST har i hovedsak et tredelt fokus; dyrevern, smittsomme sykdommer og andre sykdommer. Institusjonen gjennomfører regelbundne inspeksjoner til virksomheter definert etter risiko. Graden av disse inspeksjonene vil økes framover, slik at alle bedrifter blir sjekket minst en gang i løpet av sommeren. I tillegg er de avhengige av at folk melder inn bekymringsmeldinger ved mistanke om eller observasjon av noe som bryter med god dyrevelferd.

Smittevern

Island har en spesiell utfordring med smittevern. Det kommer av at hestene her er isolerte fra hester i resten av verden og derfor ikke har det samme immunforsvaret for ulike sykdommer. Turister som kommer for å delta på rideferie informeres om smittevernproblematikken allerede når de bestiller tur. Brukte rideklær skal vaskes og sko skal desinfiseres før man kommer til landet. Brukte ridehansker og brukt utstyr til hest er

totalforbudt på grunn av den høye smittefaren. Dette fokuset bidrar til å forsterke synet på islandshesten som en unik rase i en unik kultur.

Kulturforskjeller for hva som er god dyrevelferd

Det islandske hesteholdet er på mange måter svært ulikt fra resten av verden. Det medfører at mange av gjestene har en annen forståelse for hva som er god hestevelferd. Eksempler på dette er hvordan enkelte reagerer på hester som står ute gjennom vinteren uten dekken, små risp eller sår på beina, gjørmete pels og hover som ikke er rengjorte. På Island er dette hverdagen innen et naturlig hestehold. De fleste turoperatørene er bevisste disse holdningsforskjellene, og mange velger å tilpasse seg det internasjonale synet på hest for å unngå negative reaksjoner fra gjester.

Islandske staller skal nå sjekkes en gang i året av MAST (foto: Grete H.M. Jørgensen)

Generelt sett går islandshester ute på store fellesbeiter mesteparten av året. Men også her ser man en utvikling mot at hester holdes i små paddocker og bokser. Å sentrere hestens liv rundt boksen mener MAST ikke er i tråd med et naturlig hesteliv, men heller vitner om en tendens mot å gjøre hesten til kjæledyr, noe som ikke alltid er til fordel for hesten (se også Jørgensen og Mejdell, 2011). MAST mener hesten klarer seg best når den får regulere mest mulig selv. Med det samme man begrenser dens valgmuligheter, tar man på seg ansvar for å dekke alle dens behov, noe mennesker ofte ikke har kompetanse eller mulighet til. Det var en klar anbefaling til hesteholdet i Norge var at vi bør ta mer hensyn til hestens naturlige atferd og behov. Slik får man mer tilfredse og sunne hester.

Tv. Islandshesten holdes som regel i flokker på store beiter. Kanskje har vi i Norge noe å lære av dette hesteholdet? (foto: Morten Günther). Th: Stallen ved Nord Norsk Hestesenter har i hovedsak tradisjonell boksoppstalling. Slike stallbygninger kan være kostbare å bygge. Løsdrift og/eller fri tilgang til store uteområder med leskur kan tenkes å være en billigere løsning for oppstalling mellom turridningsoppdragene (foto: Grete H.M. Jørgensen).

5. Diskusjon

5.1 Erfaringer fra norsk hesteturisme

Tidligere undersøkelser av hesteturisme i Norge har vist at det er relativt få tilbydere og at nettopp dette segmentet innen opplevelsesbasert reiseliv er lite markedsført utenfor landegrensene. Selv innenlands er kunnskapen om de særnorske hesterasene begrenset og de største tilbyderne fokuserer lite på å bruke raser med historisk og kulturell tilknytning til regionen (Ericsson og Mejdell, 2007; Eggen, 2011). Vi har ikke en fullstendig oversikt over hvor mange som tilbyr reiseliv med bruk av hest i Nord-Norge, men spørreundersøkelsen blant heste- og reiselivsinteresserte viste noen tendenser rundt bruk av hest i opplevelsesbasert reiseliv.

Raseegenskaper nordlandshest/lyngshest. Nordlandshest/lyngshest anses som en godt egnet rase til reiseliv på grunnlag av lynne og bruksegenskaper. Den beskrives som en hardfør rase som er godt tilpasset et nordnorsk klima. Den har et godt lynne og størrelse som passer for barn og uerfarne ryttere, samtidig som den er sterk. Rasen har en geografisk og kulturell tilhørighet til Nord-Norge som gjør den til et ekte og unikt kulturinnslag. Noen av motforestillingene enkelte har mot rasen er at den er for liten og noe egenrådig.

I en nettbasert spørreundersøkelse til 76 turismerelaterte hestebedrifter fra hele Norge, fikk Ericsson og Mejdell (2007) en oversikt over hesteraser og etterspurte egenskaper for turridding. Undersøkelsen avdekket at islandshester er mest populære med over 300 individer i aktivitet sommerstid. Rasevalget ble begrunnet med at islandshesten er liten og sterk, at den passer for både voksne og barn, og at den er nøysom og flink til å ta seg fram i terrenget. Rasens størrelse anses altså ikke bare som negativt.

Nordlandshest/lyngshesten har alle egenskapene som anses av stor betydning for de som driver med turridding. Den er i mange tilfeller også billigere å kjøpe enn islandshester (foto: t.v: Øystein Fredriksen; t.h: Grete H.M. Jørgensen).

Ericsson og Mejdell (2007) undrer seg i sin rapport over at ikke de norske hesterasene er mer benyttet, særlig siden det kunne vært en nyttig vinkling i markedsføringen av tilbudet. Det kom videre fram at nordlandshest/lyngshest ble brukt i svært liten grad med under 25 individer i bruk i turridningsaktivitet gjennom sommerhalvåret. På spørsmålet om hvilke egenskaper ved turhesten som er svært viktige, oppgav bedriftene følgende som aller viktigst: at hesten er rolig og uredd, robust med god helse, snill ved håndtering og snill med andre hester. Allsidighet, god avstamming, kjønn, alder, størrelse og pris var de egenskapene med aller minst betydning (Ericsson og Mejdell, 2007).

Økonomi og avl. Det er vanskelig å få god inntjening og en bærekraftig økonomi innen avl og oppdrett av nordlandshest/lyngshest. Selv med en økende nasjonal hesteinteresse har man ikke klart å øke den økonomiske verdien for denne rasen. Den største konkurransen kommer fra importerte raser som gjør det bedre i populære sportsgrener som sprang og dressur. Markedet etterspør i hovedsak voksne og velutdannede hester, og mange oppdrettere av nordlandshest/lyngshest sliter med å få solgt unghester. Av hensyn til både plass, kapasitet og økonomi reduserer dermed mange oppdrettere avlsaktiviteten. Redusert avl begrenser tilgjengelig avlsmateriale og gjør selektiv avl på særegne og ønskede egenskaper vanskelig. Ved å synliggjøre rasens allsidighet og egnethet innen spesielt opplevelsesbasert reiseliv vil man kunne skape et større marked og øke interessen for avl og oppdrett av nordlandshest/lyngshest.

Markedsføring og produktutvikling. I følge besvarelsene i Bioforsks spørreundersøkelse til nordnorske hestebedrifter, kan det se ut til at aktører med tilbud innen hesteturisme har mer kunnskap og erfaring innen hest enn reiseliv. Det medfører at denne gruppen er god på hest, men ofte ikke like fokusert på markedsføring og produktutvikling. Det kan være en stor utfordring for bedriftene å vite hvordan de skal markedsføre sitt tilbud, til hvem, og gjennom hvilke kanaler. Enkelte inngår samarbeid med andre reiselivsbedrifter eller med destinasjonsselskap for å utvide sine markedsføringskanaler. Slikt samarbeid krever gode avtaler og gjensidig oppfylning av forventninger.

Pakkeløsninger og produktsamarbeid mellom hesteaktører og andre reiselivsbedrifter er foreløpig ikke veldig utbredt i Nord-Norge. Det kan likevel være en god løsning for bedrifter som for eksempel ikke har mulighet til å tilby både overnatting og rideturer selv.

Nord-Norsk Hestesenter (NNHS) har hatt som målsetting å bidra aktivt til at nordlandshest/lyngshest i større grad skal inngå i reiselivsopplevelser i Nord-Norge. Senteret har prøvd å bevisstgjøre reiselivet om rasens potensiale som merkevare for regionen gjennom samarbeid med Troms Reiseliv og Nordnorsk Reiseliv AS.

Mer konkret har NNHS jobbet med et filmprosjekt titulert «Den mystiske hesten». Prosjektet er et godt utgangspunkt for markedsføring av nordlandshest/lyngshest. For det gjelder å finne måter å nå det publikum som ikke i utgangspunktet er raseentusiaster. En metode kan være å levendegjøre hesterasen gjennom å vise noen av dens egenskaper:

«Lyngshesten til Nils-Nilsa ble påselt for å prøve å dra løs en stein som to større hester ikke hadde klart å rikke på. Hesten prøvde draget, men steinen lå like urokkelig. Da var det en som hojet: «Å, ta nå i der!» - og den lille hesten la seg i selen, nesten flat mot bakken som en frosk. Munterheten hos tilskuerne over det puslete dyret som skulle prøve slikt et karstykke, gikk over i vantro beundring da steinen faktisk løsnet og deretter kunne kjøres på plass.» (Børresen, 2009)

Slike unike historier om nordlandshest/lyngshestens egenart og innsatsvilje må opp og fram. Det er historier som er med på å skape følelser og gjør at man blir glad i rasen.

Hest krever kompetanse. Et reiselivstilbud med bruk av hest krever en del av bedriftene i form av gode guider, godt egnede hester, god kunnskap om hest og sikker risikohåndtering når man har med seg barn/uerfarne på tur. Reiselivsbedrifter som ønsker å inkludere hest i sin aktivitet, må derfor også ansetter erfarne hestefolk med den rette kompetansen.

Hest i turistnæringen (HiT) er en norsk organisasjon for bedrifter som driver med hest som næring. Bedrifter som er godkjent gjennom HiTs godkjenningsregler drar nytte av felles markedsføring. I tillegg er en bransjestandard for hestesenter under utvikling. Denne skal danne grunnlaget for en sertifisering av hestesentervirksomhet med tanke på sikkerhet, dyrevelferd og god kundebehandling. Bedrifter som planlegger å drive med turisme bør skaffe seg oversikt over de ulike godkjenningsordninger og oppdatere sin kompetanse jevnlig.

Landbrukets HMS tjeneste (LHMS) er nå underlagt Norsk Landbruksrådgiving. LHMS har tilbudt kurs innen HMS og kvalitetssikring i landbruket og vil fortsette med det. Den nye bransjestandarden for hestesenter vil trolig underlegges kvalitetssikringen i landbruket (KSL matmerk) sine systemer for årlig egenrevisjon og tilsyn.

Konflikthåndtering og tilrettelegging. En generell utfordring ved bruk av hest i norsk utmark, er samhandling med andre brukere. Hester og ryttere langs veier og stier blir ofte uglesette av både bilister og turgåere. Dette er spesielt krevende på grunn av manglende tilrettelegging for framkommelighet tilpasset hest. Ryttere og kusker kan bidra til å bedre samhandlingen ved å avpasse tempo til omgivelsene, holde seg på siden av skispor og bløte stier, samt fjerne avføring fra vei og sti. Av sikkerhetsmessige årsaker bør man også, så langt det er mulig, unngå å benytte trafikkerte veier når man har med seg større grupper på tur. Mange steder er dette imidlertid ikke mulig.

Det finnes ikke mange tilrettelagte ridestier i Norge. Som regel må hest og rytter sameksistere med bilister på smale veier. Det krever trafikksikre hester og hensynsfulle sjåførere (foto: Grete H.M. Jørgensen).

Kommuner og fylkeskommuner bør fokusere på trafikksikringstiltak og tiltak til å fremme friluftsliv for alle - også hest og rytter. Det finnes egne øremerkede tilskudd til fysiske tiltak og ofte må privatpersoner eller lag og foreninger ta initiativet til slike prosjekter. Det er svært viktig at virkemiddelordningene og kommuner tenker på flerbruksverdien av

turveier i skogen, samt tryggere ferdselsårer langs trafikkerte veier. Et eksempel på hvordan dette kan løses er hentet fra Vestby kommune i Akershus. I 2006 gikk gruppen Forum for Natur og Friluftsliv i Vestby (FNFV) sammen for å lage en sammenhengende ridesti gjennom fire kommuner. Det ble søkt om offentlige midler, støtte fra kommuner og bankfond, og totalt 1,2 millioner kroner og utallige dugnadstimer gikk med til formålet. Grunneiernes velvillighet ble framhevet som en viktig suksessfaktor for prosjektet (ØB.no, 2006). Ridestien brukes i dag aktivt av både gående og ridende, og det er ikke tvil om at denne ridestien har bidratt til en sikrere turridding og utendørs trening av hest i området. Til sammenligning har Island et omfattende tilbud med tilrettelagte og sammenhengende ridestier på kryss og tvers av hele landet. En slik tilrettelegging er kostbar og krever statlige midler, men det er en nødvendig prioritering for å gi hesteturisme og turridding et nasjonalt løft.

5.2 Vinterturisme

Reiselivsaktiviteter om vinteren er et tilbud spesielt tilpasset en nordnorsk hest i et nordnorsk landskap. Vinterturisme kan være en eksotisk opplevelse for mange som ikke har opplevd en nordnorsk vinter med stjerneklare måneskinnskvelder, nordlys, snøklede skogstier og bålbrenning. Når man kombinerer disse naturopplevelsene med ridning på en nordnorsk hesterase som går sikkert gjennom landskapet med ørene spisset frem, eller den samme hesten trekker en slede hvor man holder varmen under en skinnfell - da er opplevelsen for mange fullkommen.

Enkelte turister ønsker å oppleve denne nordnorske vinteridyllen. Og noen bedrifter gir dem muligheten til det. Både tilbud og etterspørsel er imidlertid begrenset i dag. Dette har flere årsaker, hovedsakelig værrelatert. For idyllen kan mange ganger slå sprekker når vinterkulda biter i fingre og tær og vær- og føreforhold setter begrensninger for totalopplevelsen. Det medfører at mange bedrifter ikke markedsfører sitt vintertilbud, og mange turister velger å utsette reisen til vår og sommer.

Været spiller en viktig rolle når en skal lokke turister til vinteraktiviteter med hest. Men den unike opplevelsen av norsk ruskevær kan også brukes aktivt i markedsføringen av tilbudet (foto: Grete H.M. Jørgensen).

De samme værrelaterte utfordringene ser man på Island. Der har de imidlertid noe reiseliv om vinteren relatert til show og konkurranser i innendørshaller og på isbaner. Om det er noe det norske reiselivet kan lære av islenderne, så er det hvordan de klarer å være innovative rundt å finne unike aktiviteter spesielt tilpasset sin nasjonale hesterase.

5.3 Anbefalinger fra Island

Etter feltreisen til Island kan vi dra flere paralleller til norsk hestehold. Vi fikk noen nyttige tips og anbefalinger, både til hesterelatert reiseliv og til bevaring av den nordnorske nordlandshest/lyngshesten.

«Promoter nordlandshest/lyngshest som kulturbærer». Nordlandshest/lyngshest har en unik egenskap av å være den eneste rasen i verden som stammer fra Nord-Norge. Det medfører en unik markedsføringsmulighet i å bruke denne rasens historie som en del av en samfunnskulturell utvikling og dermed øke interessen og populariteten for rasen.

På småbrukene i Nord-Norge var den nøysomme og arbeidsvillige nordlandshest/lyngshesten sett på som en kjær og allsidig brukshest (Vatne, 2006). Den var populær i mange kvenske og sjøsamiske bygder, og særlig rundt Lyngenfjorden i Troms. I disse distriktene ble det ofte sett på som stormannsgalskap når små bruk hadde en større hest enn det var bruk for. Hesten fylte mange viktige funksjoner for at man skulle mestre tilværelsen i utkantsamfunnene. Den hadde mange av de samme oppgavene som bilen og traktoren har i dag. I tidligere tider var den også viktig for å opprettholde kommunikasjonen mellom vegløse bygdesamfunn (Vatne, 2006).

Rasen har gjennom historien hatt mange ulike oppgaver, også som gruvarbeider ved malmutvinning under første verdenskrig. Fra den tida går det en historie om en av nordlandshest/lyngshestene:

«Jorissen» het en gammel, klok hest som ble bruk bare i Ankerlia. Der dro den blant annet malm fra linebanestasjonen til smeltehytta og vogna gikk på skinner. Det var verket som eide hesten. Navnet hadde den etter en tidligere eier - handelsmann Joramo. Kjøreren gikk under navnet «Jonjora» (junior). Jorissen behøvde nesten ikke å kommanderes i det hele tatt. Det var som den fattet alt like godt som menneskene den var sammen med. Når det skulle skytes (sprenges) og det ble ropt «Varsko, her!» gikk Jorissen og søkte ly, og når ropet «Kom igjen!» lød, ja, da kom også Jorissen. Så var det en gang Jonjora og Jorissen var på tur med et lass til fyllkassen ved smeltehytta. Vogna var av den typen som hadde bremses som måtte manøvreres ved hjelp av et ratt, og fra linebanestasjonen til smeltehytta var det unnabakke. Lasset var temmelig tungt, og alt dette, i tillegg til at bremsene antakelig var skrudd for mye opp, førte til at farta ble større og større dess nærmere fyllkassen kom. Jorissen stakk klarte ikke å bremse med sin kraft, mens kjøreren sveivet febrilsk fram og tilbake på bremserattet uten noen virkning. Ja, for Jorissen var det bare å løpe det den maktet - inntil den med et byks kastet seg til side og av sporet, like før ekvipasjen nådde brua til fyllkassen. Dette bykset førte til at vogna sporet av, men samtidig reddet det både hestens eget og kjøreren liv. Hadde ikke Jorissen foretatt denne manøveren, ville både han og kjøreren havna i fyllkassen med malm vogna over seg. Det er sagt at Jorissen var mer forstandig enn mennesker.» (Vatne, 2006).

Slike historier, både de dramatiske og mer hverdagslige, finnes det mange av. De forteller mye om nordlandshest/lyngshestens rolle og den status den fikk i lokalmiljøet.

NNHS har gjennom sitt arbeid som kompetansesenter for hest i Nord-Norge, jobbet hardt for å synliggjøre nordlandshest/lyngshest for regionale og nasjonale myndigheter. Dette for å skape interesse for rasen og dens historiske betydning og behovet for bevaringstiltak.

«Finn en signaturaktivitet». Islandingene er innovative når det kommer til hesteturisme og å utvikle signaturaktivitet og tilbud rundt denne. Det var nettopp dette rådet vi fikk for videreutvikling av et eget tilbud rundt nordlandshest/lyngshest; finn signaturaktiviteten hvor nordlandshest/lyngshest er best og markedsføre mer målrettet rundt den.

Nordlandshest/lyngshestens allsidighet har gjort at man har prøvd å passe den inn i de vanlige sportsgrenene i konkurranse med sportsponnier og varmblodshester. Enkelte individer har gjort det svært godt på de lavere nivåene, men det er ikke her nordlandshest/lyngshesten har mulighet til å hevde seg som unik.

Det er fokus i nordlandshest/lyngshest miljøet på å finne arenaer hvor rasen kan ha et fortrinn framfor andre raser. Ponnitrav er en slik viktig arena. Det er også velegnet for å fange interessen til gutter, som ellers er i stort mindretall når det gjelder hest. NNHS jobber for å få opp aktiviteter med ponnitrav og stiller med både kompetanse og egnede hester.

Nordlandshest/lyngshest er også godt egnet som terapihest. NNHS planlegger kurs for ridelærere og fysioterapeuter rettet mot bruk av rasen til denne oppgaven.

Rasens egnethet innen opplevelsesbasert reiseliv er også viktig å fremheve som en mulig signaturaktivitet. Egenskaper som rolig i hodet, stø på foten, sterk og en passende størrelse, gjør at dette er en aktivitet som kanskje mer enn noen fremhever rasens fortrinn.

To flotte nordlandshest/lyngshester på turridningsoppdrag. Sterk-mangfoldig-ekte (foto: Grete H.M. Jørgensen).

«**Tilpass tilbud og etterspørsel**». For lite eller dårlig tilbud av hesterelatert reiselivsaktivitet setter en naturlig begrensning på etterspørselen. Det er derfor viktig å få en oversikt over markedsinteressene og tilpasse tilbudet i takt med etterspørselen.

I sin benchmarkundersøkelse (Räbinä, 2010) poengterer Riikka-Liisa Räbinä blant annet hvor viktig produktutvikling er for utviklingen av et reiselivstilbud. Det hevdes at mange bedrifter bruker for lite tid på produktutvikling, til tross for at de har ressursene for å danne et godt tilbud. Et tilbud med tydelig innhold og pris, er ifølge Räbinä enklere å markedsføre. Det gir turistene et tydeligere bilde av produktet de kjøper og reduserer faren for misforståelser og uoppnådde forventninger. Slik kan man øke etterspørselen etter et konkretisert tilbud, fremfor et generelt tilbud om ridetur.

«**Målrettet markedsføring**». En målrettet markedsføring av nordlandshest/lyngshest og hesteturisme generelt, innebærer en evaluering av hvem gjestene er, hvordan man kan nå dem og hva de forventer. Man må være bevisst på både hvor og hvordan man på best måte kan fatte interesse hos folk og påvirke deres beslutninger om hvor de skal reise og hva de skal gjøre (Räbinä, 2010). Men vellykket markedsføring med følgelig mange gjester i sesongen, er ikke nok for å sikre reiselivet over flere år. Markedsføringen må være konstant med klare målsettinger og målgrupper, både nasjonalt og internasjonalt.

5.4 Videre arbeid og nye prosjekter

Kompetanse etterspørres av framtidige tilbydere av turridningsaktører. Vi foreslår en kursserie med vitenskapelig oppdatert materiale tilpasset behovene til den enkelte hesteeier. Dette må være et landsdekkende kurstilbud med påbyggingsmoduler for de som vil lære mer om hvordan en kan starte en hestebedrift og markedsføre sitt tilbud innen eksempelvis hesteturisme. Et fokus på bruk av lokale raser vil være både riktig og viktig.

Videre bør også virkemiddelordninger vinkles mot bruk av norske bevaringsverdige raser. I 2013 fikk bønder for første gang mulighet til å søke produksjonstilskudd for gamle hesteraser. Tilskuddet gjelder først og fremst avlsdyr og er svært beskjedent sammenlignet med de reelle kostnadene med å få fram føll og ferdige brukshester til markedet. Likevel er det et steg i riktig retning. Kanskje også hesteeiere som ikke er tilknyttet et produksjonsnummer i landbruket kunne fått tilskudd ved dokumentert avl på de særnorske hesterasene. Støtte til å dekke reiseutgiftene ved deltagelse på utstilling har blitt praktisert hos flere lokallag og avlslag. Dette er viktige bidrag for å få flere godkjente hester og dermed et større mangfold av rasetyper å velge mellom.

Det må jobbes videre med å finne signaturaktiviten til nordlandshest/lyngshest, Birgit Nielsen ved NNHS og Hanne Fjerdingby Olsen ved NMBU har allerede gjort en stor innsats på dette feltet. Forskning på rasens særegenheter, lynne, styrke og holdbarhet vil kunne styrke markedsføringspotensialet ytterligere.

5.5 Konklusjon

Formålet med våre tre prosjekter var å undersøke potensialet til nordlandshest/lyngshest innen turridningsvirksomhet og reiseliv i Nord-Norge. Det er svært få som driver aktivt med turridningstilbud i Nord-Norge og de bedriftene som driver størst benytter seg ofte av islandshest eller andre importerte raser.

Vi har avdekket et behov for målrettet kurstilbud innen markedsføring, bedriftsledelse og kundebehandling. Det kreves også økonomiske støtteordninger for de som ønsker å starte opp et tilbud innen turridning. Offentlige virkemiddelforvaltere bør gjøres oppmerksomme

på utrydningsfaren for de særnorske hesterasene, og tilskuddsordninger til etablering av tilbud som involverer hest kan i mye større grad fokusere på bruk av disse nasjonale rasene. Det innebærer også et markedsføringspotensiale i å tilby turer med hesteraser som har historisk og kulturell tilknytning til området som besøkes.

Tilbydere av hesteturisme kan kombinere turridding med andre opplevelsesbaserte aktiviteter som fisketurisme, fugletitting, utkikkspunkter, kulturminner, midnattsol eller nordlyssafarier. Et vintertilbud kan også skape inntekter gjennom hele året og ikke bare i sommersesongen. Fra Island har vi fått konkrete råd om å finne nordlandshest/lyngshestens signaturegenskaper og bruke dette i aktiv markedsføring av rasen. Denne jobben er allerede godt i gang, men bør videreføres. Implementering av publikumsvennlige konkurranser og utstillinger, samt et system for online registrering av avlsresultater og prestasjoner, er også nyttige tips fra Island.

Vi kan konkludere med at det er stor entusiasme for nordlandshest/lyngshest og dens framtid. Jobben videre er å sørge for at kunnskap om denne unike rasen sprer seg til et bredere publikum, både nasjonalt og internasjonalt.

Nordlandshest/lyngshest har mange spennende farger. Rasen bør også markedsføres innen turriddingstilbud i Nord Norge i fremtiden (foto: Grete H.M. Jørgensen).

6. Referanser

- Børresen, B. (2009). Hest i Norge. Tun Forlag, 2009 (2. opplag).
- Eggen, M. (2011). Internasjonal hesteturisme i Norge - Med hovedfokus på bedrifter innenfor Fjellregionen og omegn. Bacheloroppgave i Natur og Økoturisme ved Høgskolen i Hedmark. 52 sider.
- Ericsson, B. og Mejdell, C.M. (2007). Hest i turistnæringen. ØF-rapport nr. 2/2007, Østlandsforskning. 97 sider. ISBN nr: 978-82-7356-604-1.
- FAO (2000). World watch list for domestic animal diversity. 3'rd edition. Ed. Beate D. Scherf. Report by the Food and agriculture organization of the United Nations, Rome, Oktober 2000. Side 352. 739 sider.
- Handlingsplan for Nasjonale hesteraser 2011-2020. Elektronisk referanse lest 29.01.2014. Kilde: <http://www.nhest.no/NHS/Avl%20og%20registrering/Handlingsplan%20de%20norske%20rasene/Handlingsplan%20for%20dei%20Nasjonale%20Hesterasane.pdf>
- Jørgensen, G.H.M., Mejdell, C.M. (2011). Hvordan skal hesten bo? Rapport fra Island. Nettartikkel. Elektronisk referanse lest 30.01.2014. http://www.stallmestern.no/index.php?option=com_content&view=article&id=472%3Ahvordan-skal-hesten-bo-rapport-fra-island&catid=127%3Aoffentlige-norge&Itemid=573
- Olsen, H.F. (2011). Genetic variation and management of the Norwegian horse breeds. Ph.D.-thesis 2011:5, UMB, ISBN 978-82-575-0969-9.
- Räbina, R-L. (2010) Benchmarking Finnish and Irish Equestrian Tourism. Thesis, Kajaani University of Applied Sciences, School of Tourism, Tourism.
- Ragnarsson, S. and Jansson, A. (2011). Comparison of grass haylage digestibility and metabolic plasma profile in Icelandic and Standardbred horses. Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition. 95:273-279.
- Ringdal, K. (2001). Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Sigurjónsdóttir, H. and Gunnarsson, V. (2002). Controlled Study of Early Handling and Training of Icelandic Foals. Havemeyer Workshop on Horse Behavior and Welfare, Hólar Iceland June 13-15 2002.
- Vatne, E. (2006). Lyngshesten (Nordlandshesten). Historie og kultur i nord. 2. utgave 2006.
- Vik, J., Farstad, M. (2012). Hest, hestehold og fôrings: Status for hesteholdet i Norge. 57 sider. Elektronisk lenke: <http://www.nhest.no/NHS/Forskning/Forskningsrapport%20Hest%20hestehold%20og%20foring.pdf>
- ØB.no (2006). Ga 750 000 til ridesti i Vestby. Nettartikkel i Østlandets Blad, 12.01.2006. Elektronisk lenke: <http://www.oblad.no/nyheter/ga-750-000-til-ridesti-i-vestby-1.3774265>

7. Vedlegg

Nr Emne

-
- 1 Oversikt over nordlandshest/lyngshester som er avbildet i denne rapporten
  - 2 Spørreskjema

Oversikt over nordlandshest/lyngshester som er avbildet i rapporten

Sidetall	Hestens navn	Fotograf	Kommentar til bildet
Forside	Lunas Lykke (N-06-3568)	Alf Terje Jørgensen	Bildet viser utsikt fra Lifjellet i Leirfjord kommune. Ute i havet skimtes øyene Lovund og Træna
8	Nybrotts Lyse og Saras Gromgutt (N-06-3609)	Grete H.M. Jørgensen	Dølahesten Nybrotts Lyse står fremst og nordlandshest/lyngshesten Saras Gromgutt står lenger bak. Bildet viser hester ved rasteplass i skogen.
10	Lucas og Ritars Sara (N-00-3576)	Grete H.M. Jørgensen	Lucas (f. 1996) er en rød vallak e. Lurifaks (N-91-3577), u. Kroken Luna (N-90-3502)
11	Ukjent	Grete H.M. Jørgensen	Fjordinger ved Nedrebergtunet gjestegård i Sogn og Fjordane
18	Bilde 1: Bjørkgardsrauen (N-98-3555) og ukjent fjording	Siri Flaata	Kløvhester i arbeid på fjellet
18	Bilde 2: Bjørkgardsrauen (N-98-3555)	Lise Aanensen	Bjørkgardsrauen på Vårsløppet 2013, sesongens første sprangstevne utendørs.
18	Bilde 3: Bjørkgardsrauen	Unni Saus	Presisjonskjøringskonkurranse på landbruksmessa HORVA 2010
18	Bilde 4: Eriklias Stine (N-96-3588) og Bjørkgardsrauen	Lise Aanensen	Ungarsk post, oppvisning på HORVA 2010
19	Ritars Sara	Grete H.M. Jørgensen	En skikkelig vinterpels er positivt for hester i bruk, selv om den blir svett
23	Lucas og Kroken Luna	Grete H.M. Jørgensen	Dølahesten Nybrotts Lyse tømmekjøres i bakgrunnen
24	Lucas og Ritars Sara	Grete H.M. Jørgensen	Ritars Sara står i ro mens unge ryttere stiger på for barneridning på indianerfestival
25	Kaldblodstraveren Linbrun t.v. og Ritars Sara t.h.	Grete H.M. Jørgensen	
26	Bjørkgardsrauen t.v. og Lucas t.h.	Siri Flaata og Grete H.M. Jørgensen	Rolige, trygge hester velegnet for opplæring av nye generasjoner.
27	Reisa Yr	Birgit D. Nielsen	
28	?	Graham Austick	Nordlandshest/lyngshest med slede langs Reisafjorden.
29	Ritars Sara	Grete H.M. Jørgensen	På tur på godt vinterføre med barfothest.
34	Reisa Rein og Årvik	Ridehesten/Lyngshestlandet	
37	Bilde tv: Virinvind (N-99-3615), Trollvik Bjarke (N-98-3597) og Yme (N-90-3539). Bilde t.h: Kroken Luna og Lucas	Øystein Fredriksen og Grete H.M. Jørgensen	Bilde 1 er fra Kilen i Kåfjorddalen. Virinvind først, så Trollvik Bjarke, bakerst kløvhesten Yme. Bilde 2 viser voksne ryttere på tur i unik nordnorsk natur
39	Lucas	Grete H.M. Jørgensen	
42	Kroken Luna og Ritars Sara	Grete H.M. Jørgensen	
44	Ritars Sara og Gulliver	Grete H.M. Jørgensen	Gulliver (f. 1997) er en borket vallak e. SæterBrunen u. Gulla (f.1986)

Spørreskjema - Nordnorsk hest i nordnorsk natur

Målgruppe: hesteeiere, tilbydere av rideturer, næringsaktører innen opplevelsesturisme

Del 1: Tilbydere av opplevelsesturisme

Reiselivsaktører som tilbyr en eller annen form for natur-/kulturbasert opplevelsesturisme.

1.1 Driver du med opplevelsesturisme?	Ja	Nei
1.2 Hva slags type aktivitet?	Beskriv:	
1.3 Involverer dine aktiviteter hest?	Ja	Nei
1.3.1 Har du egne hesteaktiviteter?	Ja	Nei
	Beskriv:	
1.3.2 Samarbeider du med andre aktører som tilbyr hesteaktivitet?	Ja	Nei
	Beskriv:	
1.4 Har du ønsker/planer om å utvide til hest?	Ja	Nei
	Beskriv:	
1.5 Har du ønsker/planer om å samarbeide med reiselivsaktører som har tilbud innen hest?	Beskriv dine planer:	
1.6 Hva er dine holdninger til bruk av hest innen opplevelsesturisme?	Beskriv:	

Del 2: Hesteeiere med ønske om å utvikle et tilbud innen hesteturisme

Hesteinteresserte som disponerer hester som enda ikke har et tilbud innen opplevelsesbasert reiseliv, men som synes dette kan være interessant for fremtidig drift.

2.1 Hva slags kompetanse har du innen hestefaget? (beskriv praktisk erfaring og/eller formell utdanning)	Beskriv:	
2.2 Hva slags kompetanse har du innen reiseliv? (beskriv praktisk erfaring og/eller formell utdanning)	Beskriv:	
2.3 Eier/disponerer du hest?	Ja	Nei
2.3.1 Hvis ja, hvor mange?	Antall:	
2.4 Har du utleie av/driver du næring med hest?	Ja	Nei
2.4.1 I så fall, til hvilket formål?	Kryss av ett eller flere alternativer:	
	Undervisning	
	Utleie av hest	
	Guidede turer/turer med følge	
	Barneridning	
	Terapiridning	
	Handicapridning	
	Annet	
2.5 Hvordan vil du kategorisere din hesteaktivitet?	Sett ett eller flere kryss:	
	Småbruk	
	Rideskole	
	Reiselivsnæring	
	Inn på tunet	
	4H Gård	
	Besøksgård	
	Oppstalling	
	Avl og oppdrett	
	Hester til trening	
	Annet	
2.6 Har du ønsker om å utvide din nåværende virksomhet?	Ja	Nei
2.6.1 På hvilken måte?	Beskriv:	
2.6.2 Hvilket tidsaspekt har du for disse planene?	Beskriv:	
2.7 Hvilke utfordringer ser du ved følgende forhold:		

Vedlegg 2

2.7.1 Drive med hest som næring	Beskriv:
2.7.2 Utleie av hest	Beskriv:
2.7.3 Drive med turridding i Norge	Beskriv:
2.7.4 Turridding i norsk natur	Beskriv:
2.7.5 Drive med hest innen reiseliv	Beskriv:
2.7.6 Samarbeid med andre reiselivsaktører	Beskriv:
2.7.7 Samarbeid med destinasjonsselskaper	Beskriv:
2.7.8 Finansielle støtteordninger	Beskriv:
2.7.9 Lokal/regional tilrettelegging for tilbud innen hesteaktiviteter	Beskriv:
2.7.10 Annet	Beskriv:

Del 3: Aktører med etablert opplevelsesturisme innen hest

Reiselivsaktører som benytter seg av hester som et etablert tilbud innen opplevelsesbasert reiseliv.

3.1 Hva slags kompetanse har du innen hestefaget? (beskriv praktisk erfaring og/eller formell utdanning)	Beskriv:	
3.2 Hva slags kompetanse har du innen reiseliv? (beskriv praktisk erfaring og/eller formell utdanning)	Beskriv:	
3.3 Hvor mange hester er involvert i ditt tilbud?	Antall:	
3.4 Hva slags aktiviteter tilbyr du innen opplevelsesbasert reiseliv?	Sett ett eller flere kryss:	
	Korte turer	
	Dagsturer	
	Overnattingsturer	
	Rideundervisning	
	Barneridning	
	Terapitilbud	
	Handicapridning	
	Annet:	
3.5 Hvordan vil du kategorisere din hesteaktivitet?	Sett ett eller flere kryss:	
	Småbruk	
	Rideskole	
	Reiselivsnæring	
	Inn på tunet	
	4H Gård	
	Besøkgård	
	Oppstalling	
	Avl og oppdrett	
	Hester til trening	
	Annet	
3.6 Har du ønsker om å utvide din nåværende virksomhet?	Ja	Nei
3.6.1 Hvis ja, på hvilken måte?	Beskriv:	
3.6.2 Hvilket tidsaspekt har du for disse planene?	Beskriv:	
3.7 Hvilke utfordringer ser du ved følgende forhold:		

Vedlegg 2

3.7.1 Drive med hest som næring	Beskriv:
3.7.2 Utleie av hest	Beskriv:
3.7.3 Drive med turridding i Norge	Beskriv:
3.7.4 Turridding i norsk natur	Beskriv:
3.7.5 Drive med hest innen reiseliv	Beskriv:
3.7.6 Samarbeid med andre reiselivsaktører	Beskriv:
3.7.7 Samarbeid med destinasjonsselskaper	Beskriv:
3.7.8 Finansielle støtteordninger	Beskriv:
3.7.9 Lokal/regional tilrettelegging for tilbud innen hesteaktiviteter	Beskriv:
3.7.10 Annet	Beskriv:

Del 4: Nordlandshest/lyngshest

Hva er kunnskapsnivået om nordlandshest/lyngshest? Rettet mot alle som deltar i spørreundersøkelsen.

4.1 Dersom du disponerer hest, hvor mange har du og hvor mange av disse er nordlandshest/lyngshester?	Antall:	
4.1.1 Hvilke andre raser har du?		
4.1.2 Hva er årsaken til at du har valgt de ulike rasene?	Beskriv for hver enkelt rase:	
4.1.3 Hvilke erfaringer har du med de ulike rasene?	Beskriv:	
4.2 Har du planer om å legge større vekt på bruk av nordlandshest/lyngshest?	Ja	Nei
4.2.1 Hvorfor/hvorfor ikke?	Beskriv	
4.2.2 Hva skal til for at du vil bruke nordlandshest/lyngshest?	Beskriv:	
4.3 Hva er din erfaring med nordlandshest/lyngshest?	Beskriv:	
4.3.1 Etter din erfaring, skiller den seg på noen måte fra andre raser du har erfaring med?	Ja	Nei
4.3.2 Hvis ja, hvordan?	Beskriv:	
4.4 Mener du at du har tilstrekkelig kunnskap om nordlandshest/lyngshest og rasens utfordringer/muligheter?	Ja	Nei
4.4.1 Hvis nei, hva ønsker du mer kunnskap om?	Beskriv:	
4.4.2 Hva tror du vil være beste måte for å tilegne seg slik kunnskap?	Beskriv:	